

UNIVERZA V LJUBLJANI

FAKULTETA ZA ŠPORT

Specialna športna vzgoja

Prilagojena športna vzgoja

**PRIMERJAVA UČNIH NAČRTOV ŠPORTNE VZGOJE IZ
LETA 1973, 1984 IN 1998**

DIPLOMSKO DELO

MENTORICA

izr. prof. dr. Marjeta Kovač

Miha Kimovec

RECENZENT

prof. dr. Janko Strel

Ljubljana, 2009

ZAHVALA

Hvala mentoriciizr. prof. dr. Marjeti Kovač za razumevanje in strokovno pomoč pri izdelavi diplomskega dela.

Hvala mojim staršem in ženi, ki so mi vsa leta študija stali ob strani, me vzpodbujali in bili potrpežljivi z menoj v najtežjih trenutkih.

Ključne besede: športna vzgoja, osnovna šola, učni načrti, cilji, vsebine, didaktična priporočila, analiza

PRIMERJAVA UČNIH NAČRTOV ŠPORTNE VZGOJE IZ LETA 1973, 1984 IN 1998

IME IN PRIIMEK: Miha Kimovec

Univerza v Ljubljani, Fakulteta za šport, 2009

SMER ŠTUDIJA: Specialna športna vzgoja, Prilagojena športna vzgoja

ŠTEVILO STRANI: 100; ŠTEVILO PREGLEDNIC: 8; ŠTEVILO VIROV: 40

IZVLEČEK

V diplomskem delu je obravnavana struktura osnovnošolskih učnih načrtov pri predmetu telesna oziroma športna vzgoja v petintridesetletnem obdobju. Primerjava je narejena med cilji, vsebinami in didaktičnimi priporočili, ki smo jih analizirali v treh različnih učnih načrtih iz leta 1973, 1984 in 1998. V uvodu so predstavljeni teoretični pojmi v zvezi z vzgojo in izobraževanjem v osnovni šoli in kurikulumom. Sledi opis posameznega učnega načrta iz treh različnih obdobj na osnovi analize strokovne in znanstvene literature. Ugotovili smo, da se učni načrti razlikujejo v nekaterih ciljih in vsebinah, predvsem pa pri didaktičnih priporočilih. Iz učno-snovnega načrtovanja, ki je značilnost prvega od obravnavanih učnih načrtov, smo prešli do učno-ciljnega in procesno-razvojnega načrtovanja. Med vsebinami je največ sprememb opaziti v prvih treh letih šolanja, posebej pa pri tem izstopa umestitev plavanja v zadnjem učnem načrtu, manjša vloga gimnastike in vse večja prisotnost športnih iger. Didaktična navodila so najbolj podrobno predstavljena v zadnjem učnem načrtu. Ugotavljamo, da športna vzgoja z jasno opredeljenimi cilji postaja enakovreden predmet v šolskih programih.

Key words: Physical education, primary school, syllabuses, aims, contents, didactic recommendations, analysis.

COMPARISON OF PHYSICAL EDUCATION SYLLABUSES FROM 1973, 1984, 1998

NAME AND SURNAME: Miha Kimovec

University of Ljubljana, Faculty of Sport, 2009

COURSE OF STUDIES: Special physical education, Adapted physical education

NUMBER OF PAGES: 100; NUMBER OF TABLES: 8; NUMBER OF SOURCES: 40

ABSTRACT

The diploma deals with the structure of the syllabuses of primary school's physical education in a thirty-five year period. The comparison was made between the aims, contents and the didactic recommendations of three different syllabuses from 1973, 1984 and 1998. The introduction presents the theoretical notions regarding primary school education and the curriculum. This is followed by a description of individual syllabuses from the three different periods. The description is based on the analysis of professional and scientific literature. It was discovered that the syllabuses differ in several aims and contents, but the main differences were found as regarding the didactic recommendations. The move was made from subject based planning which is the characteristic of the first syllabus to aim based and process based planning. The most differences in contents are noticeable in the first three years of schooling. The addition of swimming, the lesser importance of gymnastics and the ever greater presence of sport games in the last syllabus especially stand out. Didactic instructions are presented in most detail in the last syllabus. It was ascertained that physical education is, with clearly defined aims, becoming an equal subject in education programmes.

KAZALO

1. UVOD	6
1.1. GLAVNE NALOGE VZGOJE IN ŠOLE	7
2. TEORETIČNA IZHODIŠČA	9
2.1. KURIKULUM	9
2.1.1. KURIKULUM V NAJŠIRŠEM POMENU BESEDE	9
2.1.2. SESTAVINE KURIKULUMA	9
2.1.3. VRSTE KURIKULUMOV	10
2.1.4. ŠOLSKA REALNOST ALI SKRITI KURIKULUM	12
2.1.5. OBLIKOVANJE KURIKULUMA	13
2.2. NAČRTOVANJE UČNEGA PROCESA	14
2.2.1. UČNO-SNOVNO NAČRTOVANJE	14
2.2.2. UČNO-CILJNO NAČRTOVANJE	15
2.2.3. PROCESNO-RAZVOJNO NAČRTOVANJE	17
2.3. UČNI NAČRT	18
2.3.1. UČNI NAČRTI NA PODROČJU ŠPORTNE VZGOJE OD ZAČETKA DO DANES	19
2.3.2. ZNAČILNOST UČNEGA NAČRTA	23
2.4. CILJI	24
2.4.1. CILJI DANAŠNJE ŠOLE	24
2.4.2. CILJI VZGOJNO-IZOBRAŽEVALNEGA PROCESA	26
2.4.3. POJASNILO GLEDE IZRAZOV SMOTER IN CILJ	26
2.4.4. KLASIFIKACIJA CILJEV	27
2.5. VSEBINA	29
2.6. DIDAKTIČNA PRIPOROČILA	30
3. PREDMET IN PROBLEM	32
4. CILJI NALOGE	33
5. METODE DELA	34
6. REZULTATI IN RAZPRAVA	35
6.1. PREDSTAVITEV UČNEGA NAČRTA ZA TELESNO VZGOJO IZ LETA 1973 ...	35
6.2. PREDSTAVITEV UČNEGA NAČRTA ZA TELESNO VZGOJO IZ LETA 1984 ...	46
6.3. PREDSTAVITEV UČNEGA NAČRTA ZA ŠPORTNO VZGOJO IZ LETA 1998 ...	53
6.4. ANALIZA POSAMEZNIH DELOV UČNIH NAČRTOV Z RAZPRAVO	65
6.4.1. IME PREDMETA	65
6.4.2. ŠTEVILO UR PREDMETA	66
6.4.3. LETO SPREJEMA UČNEGA NAČRTA	67
6.4.4. KDO GA JE POTRDIL	68
6.4.5. ANALIZA CILJEV	69
6.4.6. VSEBINA	83
6.4.6.1. ANALIZA PO PANOGAH, IZHAJAJOČ IZ UČNEGA NAČRTA 1998	86
6.4.7. TEORETIČNE VSEBINE	90
6.4.8. DIDAKTIČNA PRIPOROČILA	91
7. SKLEP	93
8. VIRI	97

1. UVOD

Sedaj, ko smo že pošteno zakorakali v novo tisočletje, lahko vidimo, da smo sredi velikih sprememb na mnogih življenjskih področjih, tako v politični ureditvi sveta in Evrope, kot v tehniki, gospodarstvu, znanosti, v odnosih med narodi, v mišljenju, vrednotah in pojmovanjih ljudi ter seveda v načinu življenja in dela. Ena od glavnih značilnosti našega časa je prav to naglo spreminjanje okrog nas in v svetu. Temu nespornemu dejstvu se bo prav gotovo morala prilagoditi tudi slovenska šola; njena osnovna naloga bo morala biti ne le posredovanje preteklih spoznanj in kulturnih dosežkov človeštva našim otrokom in mladim, temveč tudi pripravljanje mladih rodov na prihodnost.

V zadnjem času se večkrat omenja, da je znanje najpomembnejša stvar za rast in razvoj vsake moderne družbe. Medtem ko so prej številni ekonomisti, politiki in tudi drugi menili, da so najvažnejši materialni viri oziroma bolje rečeno materialno bogastvo neke dežele, se zdaj odkriva, da tudi še tako veliko materialno bogastvo ni kaj prida koristno, če ljudje z njim ne znajo pravilno ravnati, in da nasprotno tudi v deželah, ki nimajo dosti bogatih materialnih virov in so v tem pogledu revne, lahko ustvarijo zavidljivo gmotno blaginjo, če jim uspe dovolj izobraziti ali izšolati svoje ljudi za delo in proizvodnjo v moderni družbi. Tako torej glavno bogastvo oziroma kapital moderne družbe ali modernega naroda niso nič več le različni naravni viri (plodna zemlja, ležišča rudnin, kopne in vodne poti itd.), temveč njeni ali njegovi ljudje in njihovo znanje (Svetina, 1990).

Naloga vzgoje in šole ni to, da bi »tlačila« otroke v kakšne vnaprej postavljene kalupe (prilagajanje obstoječim družbenim vrednotnim merilom, vedenjskim vzorcem), temveč da bi gojila in sproščala njihove notranje potenciale. Torej bi jih morala usposablјati zlasti za to, da bi kar najbolj razvili svoje človeške zmožnosti, in sicer vse osnovne plasti človeške narave, posebej pa tiste najvišje plasti v človeku, ki so dejansko tipične za človeka in ga v resnici dvigajo nad živalsko raven (Svetina, 1990).

Javno izobraževanje je pravica, ki jo mora vsem otrokom zagotoviti država. Le javno izobraževanje zagotavlja otrokom obeh spolov enake možnosti šolanja ne glede na gmotni položaj, socialno ali etično pripadnost njihovih staršev. Javno izobraževanje je eden temeljnih stebrov socialne države in bistveno pri utrjevanju demokracije in socialnega povezovanja. Prispeva k zmanjševanju neenotnosti v družbi in povečuje sodelovanje, s čimer prispeva k skladnejšemu razvoju posamezne družbe. Edukacija otrok v okviru javnega izobraževanja, brez kakršnega koli razlikovanja, mlade ljudi medsebojno sooča z razlikami in vzpodbuja k spoštovanju drugih in drugačnih. (Načela in cilji sindikata vzgoje, izobraževanja, znanosti in kulture Slovenije, 1998).

Politične, socialne in kulturne razlike med učitelji v javnih vrtcih in šolah zagotavljajo spoštovanje do vseh prepričanj in nazorov, to pa prispeva k zmanjševanju rasnih, kulturnih in socialnih predsodkov pri otrocih in mladostnikih ter jih usmerja v dialog, medsebojno razumevanje in v druge demokratične oblike vedenja.

1.1. GLAVNE NALOGE VZGOJE IN ŠOLE

Glede na to, da je prva glavna naloga vzgoje in šole razvijanje temeljnih človeških zmožnosti pri otrocih in mladih ali pa vsaj pomoč otrokom in mladim pri njihovi rasti v harmoničnega človeka, se vzgoja in šola morata ali bi se vsaj morali ukvarjati z vsemi temeljnimi platmi in prvinami naše človeške narave.

Svetina (1990) navaja nekaj glavnih nalog, ki bi jih morali uspešno opravljati dobra vzgoja in šola:

- razvijanje in kultiviranje telesnih sposobnosti otrok,
- razvijanje in kultiviranje vitalne plati otrok, njihove motivacije, teženj, želja, nagibov, čustev,
- razvijanje umske plati,
- socialna in psihološka vzgoja,
- dušna in duhovna vzgoja.

Te naloge se med seboj prepletajo, šola in vzgoja v njej pa naj bi iskala ubranost, harmonijo v posameznem človeku, pri čemer Svetina poudarja usklajenost človekove fizične, vitalne, umske in dušne razsežnosti.

V Sloveniji je po ustavi šola ločena od vere, zato vzgoja v javni šoli ne sme temeljiti na modelu prenosa svetovnonazorsko opredeljenega sistema vrednot, saj bi to pomenilo nasilje nad otrokovo pravico do svobodnega oblikovanja lastnega pogleda na svet (Kroflič, 2002).

V slovenskem šolskem sistemu je eden od pomembnih predmetov, ki poskuša vplivati na skladen razvoj posameznika, tudi športna vzgoja. Je obvezen predmet v celotni navpičnici vzgojno-izobraževalnega sistema. Skozi zgodovino se je skladno s spremembami družbe (različne družbene in politične ureditve, gospodarski sistemi, šolski sistemi) in spremembami v razvoju otrok spreminjalo tudi poslanstvo predmeta. Način izvedbe nekega predmeta določajo uradni učni načrti, zato so nas zanimale spremembe v učnih načrtih za športno vzgojo zadnjih štiridesetih letih.

2. TEORETIČNA IZHODIŠČA

2.1. KURIKULUM

2.1.1. KURIKULUM V NAJŠIRŠEM POMENU BESEDE

Kurikulum je latinska beseda, ki lahko pomeni tek, tekmo, obtok, kroženje idr. (Bradač, 1955).

V tem besednem pomenu je bil izraz v nemški pedagogiki znan že v 17. stoletju in je pomenil opis učno-načrtnih vsebin ali, poenostavljeno, kar učni načrt. V sodobni zahodnoevropski pedagogiki pa se je izraz kurikulum pod vplivom ameriške pedagogike ponovno pojavil v Zvezni republiki Nemčiji v šestdesetih letih. Zanimive razprave o problematiki učnega načrtovanja je leta 1967 izzvala Robinsohnova knjiga, sedem let kasneje pa jih je tudi na športnem področju pospešilo podobno Schmitzovo delo. Številne strokovne razprave o tej problematiki so vplivale na zasnovo nove teorije učenja in učiteljevega ravnanja. Čeprav je bila kurikularna teorija že od vsega začetka različno razumljena - od celotnega učnega položaja z evalvacijo vred do izključno znanstveno zasnovanega učnega načrta - pa jo je Robinsohn pojmoval kot teorijo učnega načrtovanja (Cankar, 1989).

2.1.2. SESTAVINE KURIKULUMA

Kurikulum v najširšem pomenu besede sestavljajo (Kroflič, 1992, Marsh, 1994, v Kovač in Strel, 2002):

- predmetnik,
- učni načrt s cilji in standardi znanja,
- vsebine, vzgojno-izobraževalne organizacijske oblike (redni pouk, športni dnevi, šola v naravi, interesni programi ...) in načini izobraževanja (učne metode in oblike),
- organizacija dela v šoli,

- ustrezni prostori in oprema,
- didaktični pripomočki,
- proces formalnega izobraževanja učiteljev in vzgojiteljev,
- dodatno stalno strokovno spopolnjevanje učiteljev in vzgojiteljev.

2.1.3. VRSTE KURIKULUMOV

Kurikulum lahko opišemo glede na določenost, obveznost in stopnjo strukturiranosti. Opisi v tem poglavju so povzeti po gradivu:

Kroflič, R. (1997). Učno-ciljno in procesno-razvojno načrtovanje kurikula. V Barle Lakota, A (ur.) in Bergant, K (ur.), Kurikularna prenova (str. 97-216). Ljubljana: Nacionalni kurikularni svet.

in

Kroflič, R. (2002). *Izbrani pedagoški spisi: vstop v kurikularne teorije*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Razvrščanje kurikuluma glede na določenost

Glede na določenost lahko ločimo med uradnim oziroma načrtovanim kurikulumom in dejanskim oziroma sprejetim kurikulumom.

Uradni oziroma načrtovani kurikulum označuje tisto, kar je določeno v izobraževalnem programu, ki ga sprejmejo državne inštitucije.

Dejanski oziroma sprejeti kurikulum pa predstavlja realnost učenčevih izkušenj. Dejanski kurikulum določa učitelj s svojim delom, glede na svoje izkušnje, nanj pa pri športni vzgoji pomembno vlivajo tako materialni pogoji šole, podnebni pogoji, ožja okolica šole, športna razvitost (športna infrastruktura, organiziranost civilne družbe v okolju, v katerem je šola ...).

Razvrščanje kurikuluma glede na obveznost

Glede na obveznost ločimo formalni in neformalni kurikulum. Formalni kurikulum zajema čas rednih učnih obveznosti in je določen s predmetnikom kot uradnim dokumentom (v njem je navedeno število ur posameznega predmeta v posameznem razredu in število ur, namenjenih dnevom dejavnosti). Pri pouku športne vzgoje v osnovni šoli to pomeni redne ure športne vzgoje in športne dneve, v srednji šoli pa redne ure športne vzgoje in tisti del obveznih izbirnih vsebin, ki so obvezne za vse dijake (gimnazija) oziroma tisti del interesnih dejavnosti v srednje-tehniških in poklicnih šolah, ki je obvezen za vse dijake. Te vsebine mora ponuditi vsaka šola, za učence oziroma dijake pa so obvezne.

V osnovni šoli je v devetletnem programu športni vzgoji namenjeno 834 ur rednega pouka. Učencem od 1. do 6. razreda je namenjeno po 105 ur športne vzgoje letno, učencem 7. in 8. razreda je namenjeno 70 ur ter učencem 9. razreda 64 ur letno. Cilje športne vzgoje uresničujemo tudi na športnih dnevih. Učenci imajo 5 športnih dni v vsakem razredu, skupaj torej v devetletnem šolanju 45.

V srednjih šolah je število ur športne vzgoje različno glede na vrsto izobraževalnega programa. V gimnazijskih programih je trenutno športni vzgoji namenjeno 420 ur rednega pouka. Dijaki imajo v vseh štirih letnikih 3 ure športne vzgoje tedensko in 35 ur, namenjenih športnim dnevom v štiriletnem šolanju. V srednje-tehničnem izobraževanju je število ur različno. Večina dijakov ima 420 ur rednega pouka športne vzgoje v štirih letih šolanja, kar pomeni 3 ure športne vzgoje tedensko, prenovljeni programi pa imajo le 315 ur, kar pomeni po tri ure v prvih dveh letnikih in le še dve uri v naslednjih dveh letnikih. Športna vzgoja se izvaja tudi v vseh treh letnikih srednjega poklicnega izobraževanja in v nižjem poklicnem izobraževanju, število ur pa je različno in je odvisno od programa ter načina njegove izvedbe. Dijakom so namenjeni tudi športni dnevi v okviru interesnih dejavnosti.

Neformalni kurikulum predstavlja tisti del, ki sodi v čas po učnih urah, med vikendi, počitnicami, torej med učenčevim prostim časom. V osnovni šoli so to organizacijske oblike, ki jih šola mora ponuditi, sodelovanje pa je za učence neobvezno. To so športne interesne dejavnosti, športna tekmovanja, šola v naravi, dopolnilni pouk, itd.

V neformalni kurikulum pa lahko uvrstimo tudi interesne športne dejavnosti, ki se jih udeležujejo učenci zunaj šole (vadba v društvih, pri zasebnikih ali v neorganizirani obliki – s prijatelji, starši ali drugimi družinskimi člani).

Razvrščanje kurikuluma glede na stopnjo strukturiranja

Glede na stopnjo strukturiranosti ločimo med odprtim in zaprtim kurikulumom. Odprti kurikulum vsebuje učne cilje, vključno z učno-ciljnimi načrti. V učiteljevi pristojnosti pa ostaja, da tak učno-ciljni načrt ustrezno prilagodi konkretnim okoliščinam, npr. gibalnim sposobnostim in znanjem učencev, potrebam določenih skupin otrok (npr. otroci s posebnimi potrebami, kronično bolni učenci, učenci, nadarjeni za šport ...), materialnim in podnebnim pogojem, športni tradiciji v nekem okolju. Odprti kurikulum omogoča večjo stopnjo avtonomije šole in učitelja. To pomeni, da ima učitelj aktivnejšo vlogo pri pripravi izvedbenega kurikula (letne priprave na pouk).

Zaprti kurikulum pa učitelju vnaprej natančno določi in predpiše vsebine in vse stopnje učnega procesa, ne upoštevajoč konkretne okoliščine. Pri zaprtem kurikulumu je učitelj v učnem procesu le statist.

2.1.4. ŠOLSKA REALNOST ALI SKRITI KURIKULUM

V šolskem prostoru ne moremo reči, da se pojavlja samo eden izmed naštetih kurikulumov, ampak je v šoli prisotno prepletanje uradnega kurikuluma, kurikulumu, ki je dejansko prisoten pri poučevanju in delu z učenci v razredu, ter kurikulumu, ki se ga učijo učenci v šoli in zunaj nje (neformalni kurikulum).

Skriti kurikulum označuje odstopanje vzgojno-izobraževalnega procesa od uradnega, vnaprej določenega kurikuluma. Je posledica preprostega dejstva, da izobraževalni in vzgojni učinki nastajajo kot rezultat aktivne interakcije med:

- učiteljem in učencem,
- učenci in simbolnimi okviri njihovega bivanja v šoli ter

- mnogimi »zunanjsimi elementi«, ki vplivajo na organizacijo in izvedbo življenja v šoli (Kroflič, 1997).

Lahko rečemo da skriti kurikulum predstavlja vrednote in norme, ki niso neposredno izražene v uradnih šolskih pravilnikih, učnih programih in načrtih, a se kažejo v interakciji med učitelji in učenci. Posebej pomembne so prav pri športni vzgoji, saj imajo pri tem predmetu učitelji več stika z učenci, tudi telesnega (pomoč pri izvedbi prvin), v različnih organizacijskih oblikah (npr. v šoli v naravi) pa spoznajo učence tudi v popolnoma drugačni luči kot pri rednem pouku. Na otroke pomembno vplivajo tudi velike športne prireditve (npr. olimpijske igre, organizacija pomembnega tekmovanja v Sloveniji), priljubljenost nekega športnika ali športne panoge.

Skriti kurikulum ponuja namreč vrsto vzgojnih dejavnikov, ki se izkažejo za mnogo učinkovitejše kot učna snov in metode poučevanja, določene z uradnim kurikulumom. Med vzgojne dejavnike skritega kurikuluma prištevamo predvsem:

- učiteljevo osebnost,
- simbolno mrežo pravil »hišnega reda« šole,
- prikrita vrednotne dimenzije, ki izhajajo iz učne vsebine in metod poučevanja (Kroflič, 1997).

2.1.5. OBLIKOVANJE KURIKULUMA

Kurikulum se najprej izoblikuje na ravni države, kjer pristojne institucije sprejmejo nacionalni kurikulum, ki velja za vso državo. Država izda tudi izvedbene dokumente (zakone in podzakonske akte), ki določajo sistem zaščite temeljnih človekovih pravic vseh udeležencev vzgojno-izobraževalnega procesa s pomočjo inšpekcijskih služb.

Naloga vsake šole je nato, da izdela letni delovni načrt šole. Ta načrt zajema vsa področja delovanja določene šole od kadrovskih pogojev, pogojev dela, dejavnosti po šolskem koledarju, organizacije dela, prednostnih nalog, različnih programov, do sodelovanja s starši in nakupov.

Na podlagi letnega delovnega načrta šola izda tudi publikacijo, s katero seznanja otroke in starše o posebnostih vzgojno-izobraževalne ponudbe.

Učitelj nato na podlagi uradnega učnega načrta izdelava letno pripravo za pouk v posameznem oddelku. Ta priprava je razdeljena na tematske priprave, iz nje pa je moč razbrati vse v zvezi s poukom v določenem oddelku oziroma razredu. Za vsako uro posebej pa mora učitelj izdelati neposredno pripravo na učno uro.

Če je struktura nacionalnega kurikulumu zaprta, določena, načrtovanje učitelja povsem odpade, s tem pa se neposredno niža možnost kakovostnega vzgojno-izobraževalnega dela (Kovač in Strel, 2002; Kroflič, 1997).

2.2. NAČRTOVANJE UČNEGA PROCESA

Vsak kurikulum vsebuje sestavine, kot so cilji, metode in vsebine. Tehnike načrtovanja pa se ločijo po tem, iz katerega od navedenih elementov izhajamo pri načrtovanju, oziroma ali naj prej določimo cilje, vsebino ali temeljne procese poučevanja.

Tako Kroflič (2002:170) loči glede na tehniko načrtovanja kurikulumu:

- učno-snovno načrtovanje,
- učno-ciljno načrtovanje,
- procesno-razvojno načrtovanje, ki predstavlja posebno obliko učno-ciljnega načrtovanja.

2.2.1. UČNO-SNOVNO NAČRTOVANJE

Učno-snovno načrtovanje je še vedno prvenstvena tehnika načrtovanja kurikulumu. Za učno snovno načrtovanje velja, da predvideva obstoj večnih in nepredvidljivih

resnic ter da vidi vlogo vzgoje in izobraževanja zgolj v prenašanju teh resnic učencem, ki sprejemajo obstoječo znanstveno-kulturno tradicijo. Prenajanje nespremenljivih resnic, kot ključna vloga učno-snovno naravnane dela učitelja, vključuje tudi družbeno-politično funkcijo šole. Kurikulum namreč ne more biti nikoli preprosta izbira znanj, ki se slučajno pojavi na normativni ravni učiteljevega dela, ampak je vedno del selektivne tradicije in vizije legitimnega znanja neke skupine (Kroflič, 2002).

Temeljna težava klasičnega učno-snovnega načrtovanja je prenatrpanost učnih načrtov in to iz dveh razlogov:

- zaradi zelo hitrega širjenja znanstvenih spoznanj, ki jih predmetni specialisti preprosto ne morejo izpustiti iz vsebine učnih predmetov,
- iz povsem tehničnega razloga, saj učno-snovna strategija ponavadi izhaja iz okvira posameznih učnih predmetov in ne iz kurikuluma kot celote ali iz njegovih osnovnih ciljev in načel. Ta razlog postane še posebej očiten, ko posegamo v kurikulum zgolj v smislu nujnega posodabljanja vsebin posameznih predmetov v skladu s hitrim razvojem znanosti, pri čemer pa nimamo v mislih, kako ti posegi v parcialne dele kurikuluma vplivajo na celoten vzgojno-izobraževalni program (Kroflič, 2002).

Problematiko prenatrpanosti zasledimo tudi v učnem načrtu za športno vzgojo. Pojavljata se namreč dva osnovna problema: dodajanje novih, aktualnih vsebin (npr. rolikanje, floorball ipd.) in zmanjšane možnosti za izvedbo vsebin učnega načrta zaradi neustreznih materialnih pogojev ali vse slabših gibalnih potencialov učencev in negativnih vplivov sodobnega življenja, ki se kažejo v povečanem številu prekomerno težkih učencev in tistih z zdravstvenimi težavami (Kovač idr., 2007).

2.2.2. UČNO-CILJNO NAČRTOVANJE

Sodobni trendi oblikovanja kurikulumov ne izhajajo iz striktnosti oziroma vsebinske naravnosti, ampak antropocentrična naravnost narekuje prilagajanje kurikuluma učenčevi osebnosti. V antropocentrični šoli je osnovni cilj razvoj učenčeve

osebnosti. V središču je učenec, njegov osebnostni razvoj, njegova samorealizacija in samoaktualizacija. Usmerjenost k učenčevim potrebam pa pogojuje relativno avtonomnost učiteljevega dela in vzpostavljanje odprtega kurikulumu. Ta kurikulum se imenuje učno-ciljni oziroma procesno-razvojni, kot posebna oblika učno-ciljnega (Kroflič, 2002).

Model učno-ciljnega načrtovanja deluje le pod predpostavko, da pojmuje učni proces kot enosmerno komunikacijo učitelj – učenec; učenec je največkrat pasiviziran posameznik, ki zgolj sprejema in ponotranja učiteljeve vplive (Kroflič, 2002).

V tem tipu načrtovanja tako zaznamo več težav, ki se nanašajo na način, hitrost in jakost komunikacije med učiteljem in učencem in na vrsto, količino in pomembnost ciljev.

Kroflič (2002) navaja, da se lahko težave pri učno-ciljnem načrtovanju pojavijo iz več razlogov:

- vseh učnih ciljev preprosto ni mogoče izraziti v obliki zelenih sprememb vedenja in vedenja, torej v obliki behaviorističnih ciljev,
- prav tako ni mogoče predpostaviti, da si vzgojni učinki sledijo po linearni in hierarhični shemi, tako da vselej lahko začnemo pri preprostih in bližjih ter postopoma napredujemo proti kompleksnim in oddaljenim spremembam,
- učni proces nikoli ne poteka povsem linearno od učitelja proti učencu, saj brez vsaj minimalne aktivne vloge učenca ni mogoče predpostaviti pretoka informacij, kaj šele učenčevega razumevanja in kritičnega odnosa do učne snovi,
- instrumentalizirana vloga učitelja in učenca onemogoča vzpostavitev transfernega razmerja, ki je prvi pogoj vzgojno-izobraževalnega vpliva,
- in ne nazadnje, če upoštevamo že navedeno dejstvo, da so učni učinki mnogokrat nepredvidljivi in nenamerni, potem si lahko predstavljamo, do koliko neskladij in nezaželenih učinkov privede do potankosti v naprej določen model poučevanja.

Glede na prvo predpostavko je pri športni vzgoji izjemno težko določiti in uresničiti nekatere pomembne t.i. nekognitivne cilje (npr. cilje, povezane s krepitvijo zdravega občutka samozavesti in zaupanja vase; cilji, povezani s higieno), saj je to neprestan proces, ki ga mora učenec ponotranjiti, kar pa se zgodi lahko le v dalj časa trajajočem procesu, ob ustrezni vzgoji tudi v domačem okolju. Lahko pa učitelj veliko naredi za dvig samozavesti s tem, da učenca pohvali, mu nameni vidno mesto v ekipi ipd.

2.2.3. PROCESNO-RAZVOJNO NAČRTOVANJE

Model, čigar prvenstvena naloga je upoštevanje potreb in interesov učencev, se imenuje procesno-razvojno načrtovanje vzgojno-izobraževalnega procesa (Kroflič, 2002).

Procesni model poskuša preseči postavke klasičnega načrtovanja:

- »vzgojno-izobraževalnih ciljev ne vidi več kot vnaprej trdno opredeljenih, od zunaj postavljenih »idealnih jazov«, temveč kot notranja, v vzgojno-izobraževalni proces vgrajena načela;
- učenec je v procesnem načrtovanju pojmovan kot aktiven člen učne komunikacije; če želimo namreč doseči zelene učne učinke v smislu učenčevega nenehnega razvoja v smeri avtonomne, kritične osebnosti, moramo najprej izhajati iz njegovih razvojnih potencialov, zagotoviti njegovo aktivno vlogo v učnem procesu in ga postopoma vključevati tudi kot čim enakovrednejši člen pri samem načrtovanju kurikulumu;
- vzgojno-izobraževalni proces je pojmovan kot obojestranska aktivna komunikacija med učiteljem in učencem, v kateri ima učitelj seveda še vedno dominantno vlogo, mora pa upoštevati tako razvojne zmogljivosti učenca, kakor tudi spoznanje, da brez aktivne udeležbe učenca pri pouku ne moremo računati z razvojem njegovih kompleksnejših mentalnih struktur, ki omogočajo trajno, transferno bogato znanje ter samostojno reševanje učnih problemov in približevanje osnovnemu smotru procesnega modela: razvoju kritičnosti, samostojnosti in ustvarjalnosti;

- vzgojno-izobraževalni proces ni več viden kot instrument približevanja k vnaprej trdno določenemu ciljnemu stanju, temveč kot sam svoj cilj s sebi lastno notranjo vrednostjo - naučiti se učiti ter tako zagotoviti trajen razvoj vsakega posameznika.« (Kroflič, 2002:179)

2.3. UČNI NAČRT

»Učni načrt posameznega vzgojno-izobraževalnega predmeta ali vzgojnega področja je uradna listina, v kateri se kažejo temeljna vzgojna prizadevanja družbe in temeljna strokovna doktrina tega predmeta ali vzgojnega področja.« (Kristan, 1987:9).

V učnih načrtih so vselej izražene vsakokratne družbene težnje glede vzgoje in izobraževanja mlade generacije. To pomeni, da so se le-ti večkrat menjavali in dopolnjevali, na eni strani v smislu družbeno razvojnih tendenc in sprememb, na drugi pa odvisno od ekonomskega in političnega razvoja v posameznih deželah (Ostanek, 1969).

Z učnim načrtom se določijo cilji pouka pri predmetih in predmetnih področjih, vsebina predmetov ali predmetnih področij in standardi znanj.

Dober učni načrt zagotavlja ustrezno najnujnejšo enotnost, načrtnost, sistematičnost in smotrnost vzgojno-izobraževalnega dela ter usmerja učitelje, jim pomaga in omogoča, da najbolje uresničujejo postavljene splošne cilje učnega predmeta (Kristan, 1987).

2.3.1. UČNI NAČRTI NA PODROČJU ŠPORTNE VZGOJE OD ZAČETKA DO DANES

V zgodovini je predmet, ki ga danes poimenujemo v slovenskem šolskem sistemu športna vzgoja, imel številna in zelo različna poimenovanja (telovadba, telovadba in otroške igre, telovadba po sokolskem sistemu, fiskultura, telesna vzgoja, športna vzgoja).

Leta 1874 je bil sprejet »telovadni« učni načrt, kakršnega so uvedli v realkah na Češkem. Ta telovadba je potekala po načelih nemškega šolskega telovadnega učitelja A. Spiessa. Uveljavili so jo tudi v gimnazijah, kjer so predmet končno organizacijsko priključili šoli in uveljavili zahtevo, naj tudi tu telovadbo učijo »izprašani« telovadni učitelji, ki so se usposabljali za to dejavnost v učiteljskih tečajih. Oblast je leta 1897 uradno predpisala novi učni načrt za gimnazije, čeprav je bila telovadba neobvezen predmet.

Leta 1911 so preuredili učni načrt za telovadbo, kjer so dopustili, za razliko od prejšnjih, da učenci tudi pri telovadbi lahko tekmujejo med seboj. Jugoslovanske šolske oblasti so leta 1920 sprejele sklep, da uvedejo v vse vrste šol sokolski ali češki sistem. Tako je šolska telovadba še naprej ohranila značilno telovadno obliko. Spremembe v učnih načrtih so se pojavile leta 1932; predmet, ki se je tedaj imenoval »telovadba in otroške igre«, se je preimenoval v »telovadba po sokolskem sistemu«. Leta 1944 je bil sprejet predmetnik za osnovne in srednje šole, v katerem je bila sicer še vedno na običajnem mestu na robu tudi telovadba z dvema urama na teden (Stepišnik, 1978).

Na osnovi zakona o šolstvu iz leta 1958 je bil leta 1959 sprejet zakon o osnovni šoli, ki je uvedel obvezno in enotno osemletno osnovno šolo (Ostaneč, 1969) v obliki, ki je bila pred devetletno osnovno šolo.

Križnar in Serpan (1978) navajata, da je prvo povojno obdobje za takratno šolsko telesno vzgojo pomenilo napredno družbenopolitično, idejno, vsebinsko in metodično opredelitev ter prizadevanje za premagovanje zaostalosti materialnih in kadrovskih

pogojev ter konservativne miselnosti z zelo različnim položajem pouka na posameznih vrstah šol. Ključen problem za izvedbo so predstavljali pomanjkanje športnih površin, saj večina šol ni imela telovadnic, velike skupine učencev in premalo izobražen kader.

Strokovni svet Zavoda za šolstvo SR Slovenije je na 20. seji 31. julija 1973 predpisal nov predmetnik in učni načrt za telesno vzgojo v osnovni šoli. Učni načrt za telesno vzgojo je bil poizkusno uveden v prakso že v šolskem letu 1972/73 z namenom, da se v tem času učitelji telesne vzgoje neposredno seznanijo z novimi smotri, učno vsebino in navodili. Strokovna služba za šolstvo SR Slovenije pa je zbirala kritične pripombe z namenom, da bi pravočasno odpravili napake, ki jih praksa ne prenese (Križnar, 1973).

V šolskem letu 1982/83 je bil v osnovnih šolah uveljavljen nov učni načrt telesne vzgoje. Takratni pedagoški svetovalec za športno vzgojo M. Rozman pravi, da načrt pomeni povsem novo obliko in vsebino za področje telesne vzgoje. Uveljavlja zaokroženost vsebin v triletja tudi nove dodatne oblike aktivnosti (Rozman, 1982).

Ob osamosvojitvi Slovenije je bilo treba prenoviti tudi šolski sistem. Da bi ustrezno dopolnili in posodobili kurikulum tudi na področju šolskega športa, je Zavod za šolstvo leta 1991 začel izvajati projekt Konceptija in strategija šolske športne vzgoje v Sloveniji kot del širše zasnovanega projekta prenove šolstva »Izobraževanje v Sloveniji za 21. stoletje«. Celotno strategijo, ki je vključevala pripravo sprememb, uvajanje, izvajanje ter vrednotenje teh sprememb, so zasnovali v več fazah (Kovač, 2002).

Prva faza je bila zaključena s knjigo »Izobraževanje v Sloveniji za 21. stoletje - Konceptija in strategija športne vzgoje v Sloveniji«. Poleg načrtane strukture več let trajajočega projekta so avtorji opredelili temeljna teoretična izhodišča sodobnega športno-vzgojnega področja v celotni navpičnici vzgojno-izobraževalnega procesa. Prav tako so predstavili rešitve tujine in analizirali trenutno stanje v Sloveniji na področju predšolske športne vzgoje, osnovnošolskega in srednješolskega izobraževanja, šolskih športnih tekmovanj, ocenjevanja šolske športne vzgoje,

motivacije učencev, študentskega športa ter na področju strokovnega izpopolnjevanja učiteljev (Kovač, 2002).

Z drugo fazo se je zaokrožil konceptualen, bolj teoretski del projekta. Osnovni dokument druge faze predstavljajo Smernice šolske športne vzgoje (Kristan, Cankar, Kovač in Praček, 1992). Ker konceptualne zasnove vedno usmerjajo prakso, kar ima, po mnenju snovalcev prenove »v naših spreminjajočih se časih še posebno veljavo« (Cankar, Kovač, Horvat, Zupančič in Strel, 1994), je dokument strateškega pomena za nadaljnjo pripravo izvedbenih dokumentov. Smernice šolske športne vzgoje je kot dokument, na podlagi katerega so bili pripravljene učni načrti, na 3. seji dne 17. decembra 1992 potrdil tudi najvišji strokovni organ v državi Strokovni svet Republike Slovenije za vzgojo in izobraževanje.

V Smernicah športne vzgoje so avtorji poudarjali antropološki pristop k zasnovi programa (Kristan idr., 1992). Tako avtorji navajajo, da antropološka vizija šolske športne vzgoje opredeljuje dva osrednja splošna vzgojno-izobraževalna namena.

Prvi je kratkoročni namen in poudarja pozitivne učinke na skladen biopsihosocialni razvoj odraščajočega mladega človeka. Drugi pa je dolgoročnejši namen in pomeni vzgojo za zdravo in ustvarjalno življenje, vzgojo za prosti čas, vzgojo za večjo kakovost življenja v dobi zrelosti in starosti.

Cilji, s katerimi poskušamo v tako zastavljenem konceptu doseči oba namena, so po mnenju avtorjev naslednji:

- optimalni razvoj gibalnih sposobnosti,
- osvajanje številnih športnih znanj,
- posredovanje določenih teoretičnih informacij z namenom tudi racionalno dojemati šport,
- pozitivno dojetje športa,
- razvoj ustvarjalnosti in poudarjanje samoizraznosti,
- spodbuda k skupinskemu delu in medsebojnemu sodelovanju,
- sprejemanje odgovornosti za zdrav način življenja,
- oblikovanje in razvijanje stališč, navad, vzorcev vedenja in načinov ravnanja,

- potrjevanje in samoaktualizacija s športom.

Učitelji športne vzgoje si tako pri izvedbi predmeta športna vzgoja prizadevajo, da skladno s postavljenimi cilji, izbranimi vsebinami in metodami prispevajo k skladnemu biopsihosocialnemu razvoju mladega človeka (Kovač, 2002).

Tretjo fazo projekta »Izobraževanje v Sloveniji za 21. stoletje - Konceptija in strategija športne vzgoje v Sloveniji« so predstavljali Cilji šolske športne vzgoje (Cankar, Kovač, Horvat, Zupančič in Strel, 1994). Ti so logično nadaljevanje predhodnih dveh faz in zagotavljajo ustrezno sistemskost, kontinuiranost in navpično povezanost od prvega razreda osnovne do konca srednje šole (Kovač, 2002). To je zbirka 11 knjižic; v prvi, ki je poimenovana Uvodna izhodišča, so avtorji F. Cankar, M. Kovač, L. Horvat, M. Zupančič in J. Strel (1994) predstavili pomen športne vzgoje za otrokov in mladostnikov razvoj z različnih vidikov. Tako je predstavljen vpliv gibanja na telesni in gibalni, spoznavni, čustveni, družbeni in moralni razvoj v starosti od 6. do 19. leta. Naslednje knjižice pa predstavljajo posamezne športe, ki se zaradi svoje posebne vloge pojavljajo v šolskem sistemu v vseh razredih šolanja. Učitelji v osnovnih in srednjih šolah so tako lahko spoznali celotno zasnovo športno-vzgojnega programa, ki je vključeval cilje, vsebine in predlagano opremo in pripomočke za izvedbo programa. Avtorji so bili prepričani, da bodo učitelji v osnovnih šolah tako vedeli, česa naj poskušajo učence naučiti, učitelji v srednjih šolah pa, kaj lahko pričakujejo oziroma kakšnega učenca bodo dobili (Kovač, 2002).

Na podlagi gradiva, zbranega v kompletu knjižic Cilji šolske športne vzgoje, je nastal učni načrt za športno vzgojo v osnovni šoli. Najprej ga je na 23. seji dne 17. 3. 1998 potrdila Področna kurikularna komisija za osnovno šolo; 27. 11. 1998 je bil sprejet tudi na 28. seji Nacionalnega kurikularnega sveta. 12. 11. 1998 pa je bil potrjen tudi na 21. seji Strokovnega sveta RS za splošno izobraževanje.

Učni načrt za športno vzgojo v devetletki je naravnan ciljno, v primerjavi z drugimi predmeti zelo celovito nakazuje uresničevanje ciljev ne le z dejavnostmi, ki so obvezne za šolo in učence, pač pa tudi s tistimi, ki jih šola mora ponuditi, in tistimi, ki jih lahko ponudi, učenci pa se vanje vključijo, če želijo. Cilji športne vzgoje so razdeljeni v štiri skupine: usvajanje raznovrstnega športnega znanja, seznanjanje s

teoretičnimi vsebinami, razvoj gibalnih in funkcionalnih sposobnosti, posebej pa je poudarjeno oblikovanje vrednot posameznika, kar nakazuje tudi na izjemen vzgojni pomen predmeta (Kovač, 2002).

2.3.2. ZNAČILNOST UČNEGA NAČRTA

Ločimo zaprte in odprte učne načrte. Zaprt učni načrt učitelju do potankosti predpisuje cilje in standarde znanja, določa vsebine in tudi načine dela pri pouku. Določa celo posamezne pojme, ki jih je potrebno osvojiti v določenem razredu in načine osvajanja vsebin. Zaprt učni načrt izraža močno težnjo po absolutnem nadzoru nad dogajanjem v razredu.

Zaprti učni načrt vodijo učitelje skozi pouk dobesedno »za roko«. Primerni so za učitelje začetnike, saj jim pomagajo pri delu, ki ga še ne poznajo. S svojo do najmanjših podrobnosti razdelano strukturo pomagajo učiteljem, da uspešno pripravijo letno pripravo na pouk in vsebinsko zaokrožijo svoje delo. Primerni so najverjetneje tudi za tiste z manjšim strokovnim znanjem, recimo učiteljice razrednega pouka, ki jim zaprt učni načrt pomaga pri določanju bistva stroke. In nenazadnje je zaprt učni načrt primeren za tiste učitelje, ki jih lahko preprosto označimo kot »manj pizadevne«, saj jim podrobno predpisuje, kaj uresničiti v določenem časovnem obdobju ter tako vsaj delno »prisili« k načrtnosti poučevanja.

Odprt učni načrt določa le temeljne smernice. Na nekaj straneh zakoliči osnovno idejo predmeta, poda ključne cilje in vsebine, največkrat je razdeljen na širša časovna obdobja (npr. triletja ali celo širše) in ne na posamezne razrede, dokaj široko zastavi tudi standarde znanj ob zaključku posameznega večletnega obdobja. Odprt učni načrt je idealen za ustvarjalne učitelje, za učitelje, ki iščejo inovativne poti za doseg predpisanih ciljev. Učiteljem omogoča, da uporabljajo sebi primerne sodobne načine poučevanja in da se naslanjajo na vsebine, do katerih čutijo osebno afiniteto. Z notranjo motiviranostjo in avtonomnim izbiranjem vsebin je učitelj bolj zainteresiran za delo, s čimer se dviga kakovost športne vzgoje v šoli. Najpomembnejša kakovost odprtega učnega načrta je v tem, da odraža brezpogojno vero v učitelja (Zupančič, 2008).

V učiteljevem načrtovanju je postopek konkretizacije najpomembnejši in najzahtevnejši del izdelave izvedbene priprave na pouk. Stopnja uresničevanja vzgojno-izobraževalnih ciljev je odvisna predvsem od tega, kako uspešno je mogoče splošne cilje reorganizirati (projecirati) v konkretne in izmerljive vzgojno-izobraževalne (operativne) cilje, pri čemer se seveda mora ohraniti dialektična enotnost med splošnim in posameznim – operativnim, abstraktnim in konkretnim. Prav to je najbolj zapleten strokovni in znanstvenoraziskovalni problem. Za uresničevanje ciljev mora učitelj predvideti tudi ustrezne vsebine. Po Kristanu (1987) je uspešen vzgojno-izobraževalni proces tisti, ki izbira takšne vzgojno-izobraževalne vsebine, ki imajo najvišji parcialni delež pri uresničevanju posameznih ciljev ali uresničujejo celo več skupin ciljev (npr. vpliv na telesni in gibalni razvoj, vpliv na »športno« izobraženost, na vzgojne razsežnosti posameznikove osebnosti) hkrati.

2.4. CILJI

2.4.1. CILJI DANAŠNJE ŠOLE

V 2. členu novele zakona o osnovni šoli (Zakon o spremembah in dopolnitvah zakona o osnovni šoli, Uradni list RS, št. 102), ki se je stopil v veljavo 1. septembra 2008, najdemo naslednje cilje osnovnošolskega izobraževanja:

- zagotavljanje kakovostne splošne izobrazbe vsemu prebivalstvu;
- spodbujanje skladnega telesnega, spoznavnega, čustvenega, moralnega, duhovnega in socialnega razvoja posameznika z upoštevanjem razvojnih zakonitosti;
- omogočanje osebostnega razvoja učenca v skladu z njegovimi sposobnostmi in interesi, vključno z razvojem njegove pozitivne samopodobe;
- pridobivanje zmožnosti za nadaljnjo izobraževalno in poklicno pot s poudarkom na usposobljenosti za vseživljenjsko učenje;
- vzgajanje in izobraževanje za trajnostni razvoj in za dejavno vključevanje v demokratično družbo, kar vključuje globlje poznavanje in odgovoren odnos do

sebe, svojega zdravja, do drugih ljudi, svoje in drugih kultur, naravnega in družbenega okolja, prihodnjih generacij;

- razvijanje zavesti o državni pripadnosti in narodni identiteti, vedenja o zgodovini Slovencev, njihovi kulturni in naravni dediščini ter spodbujanje državljanske odgovornosti;
- vzgajanje za obče kulturne in civilizacijske vrednote, ki izvirajo iz evropske tradicije;
- vzgajanje za spoštovanje in sodelovanje, za sprejemanje drugačnosti in medsebojno strpnost, za spoštovanje človekovih pravic in temeljnih svoboščin;
- razvijanje pismenosti in razgledanosti na besedilnem, naravoslovno-tehničnem, matematičnem, informacijskem, družboslovnem in umetnostnem področju;
- razvijanje pismenosti ter sposobnosti za razumevanje in sporočanje v slovenskem jeziku, na območjih, ki so opredeljena kot narodnostno mešana, pa tudi v italijanskem in madžarskem jeziku;
- razvijanje sposobnosti sporazumevanja v tujih jezikih;
- razvijanje zavedanja kompleksnosti in soodvisnosti pojavov ter kritične moči presojanja;
- doseganje mednarodno primerljivih standardov znanja;
- razvijanje nadarjenosti in usposabljanja za razumevanje in doživljanje umetniških del ter za izražanje na različnih umetniških področjih;
- razvijanje podjetnosti kot osebne naravnosti v učinkovito akcijo, inovativnosti in ustvarjalnosti učenca.

<http://194.249.166.194/dokumenti/zakonodaja/zakoni/ZOSN-F.pdf>

Te cilje uresničuje osnovna šola s svojim obveznim (različni obvezni in izbirni predmeti ter dnevi dejavnosti) in razširjenim programom (jutranje varstvo, podaljšano bivanje, šola v naravi, interesne dejavnosti).

Marsikaterega od teh ciljev bi lahko povezali s športno vzgojo. Pri športni vzgoji je gotovo na prvem mestu spodbujanje skladnega telesnega, gibalnega in socialnega razvoja. S pomočjo športa v veliki meri vplivamo tudi na razvoj učenčeve pozitivne telesne in gibalne samopodobe. Eden izmed glavnih ciljev športne vzgoje je tudi ta,

da se učenci zavedajo odgovornosti v odnosu do sebe, svojega zdravja ter naravnega in družbenega okolja.

2.4.2. CILJI VZGOJNO-IZOBRAŽEVALNEGA PROCESA

Vsak organiziran in namerni vzgojno-izobraževalni proces je usmerjen k uresničevanju določenega namena, ki je najpogosteje označen v obliki splošnih ciljev (glej 2. člen Zakona o osnovni šoli, 2005). Na bolj konkretni, izvedbeni ravni pa ga usmerjajo vzgojno-izobraževalni cilji pri posameznih predmetih, ki so del uradnega predmetnika.

Iz globalnega cilja celotnega vzgojno-izobraževalnega procesa, ki je integriran iz ciljev predmetnih področij in predmetov, je v letni pripravi na pouk treba opredeliti cilje predmeta oziroma področja, na katerega se priprava nanaša. Preučiti je treba tudi korelacije (medpredmetne povezave) – možnosti povezovanja ciljev različnih predmetov in predmetnih področij. S tem je zagotovljena tako imenovana prečna povezava ali integracija ciljev. Nadalje je cilje predmeta ali predmetnega področja treba procesno razčleniti: določiti cilje po razredih in cilje krajših sklenjenih celot (tem) ali delov procesa. V letni pripravi je končni (globalni) cilj potrebno razčleniti in oblikovati operativne, etapne cilje. To vodi k boljši zveznosti oziroma transverzalni povezanosti ciljev posameznih etap in celotnega vzgojno-izobraževalnega procesa (Kramar, 1994).

2.4.3. POJASNILO GLEDE IZRAZOV SMOTER IN CILJ

Do šolske preнове leta 1996 je v strokovni literaturi mogoče zaslediti izraza smoter in cilj. Kdaj so strokovnjaki uporabljali enega in kdaj drugega? Kristan (1987) meni, da gre v obeh primerih za namen. Kriteriji za njuno rabo naj bi bili dolgoročnost in kratkoročnost ter abstraktnost in konkretnost. Tako po Kristanu o smotru govorimo takrat, kadar gre za najsplošnejši dolgoročni vzgojno-izobraževalni namen, ki je toliko abstrakten, da njegovo uresničitev ni mogoče neposredno izmeriti. Cilji pa so konkretnejši kratkoročni vzgojno-izobraževalni nameni, ki so operacionalno določeni in zato neposredno uresničljivi, izmerljivi in dokazljivi.

Kristan (1987) navaja, da naj bi bil obseg pojma smoter širši od obsega pojma cilj. Več operativnih učnih ciljev vodi k istemu smotru. Uresničevanje vzgojno-izobraževalnih smotrov je objektivno preverljivo le posredno z ugotavljanjem stopnje uresničitve operativnih učnih ciljev.

V nadaljnji razpravi se Kristan zaplete, saj meni, da je zato, da bi »dobili konkretne in izmerljive vzgojno-izobraževalne prvine, treba oblikovati globalne (splošne) vzgojno-izobraževalne cilje«, pri tem pa ne pove, kakšna je ločnica med smotrom in globalnimi vzgojno-izobraževalnimi cilji. Prehod od vzgojno-izobraževalnih smotrov k vzgojno-izobraževalnim ciljem Kristan imenuje »konkretizacija učnega načrta oziroma konkretizacija vzgojno-izobraževalnih namenov«. V današnji didaktiki pomeni konkretizacija prehod od splošnih k operativnim ciljem, kar je identično Kristanovemu pojasnilu. »Ko govorimo o konkretizaciji vzgojno-izobraževalnih namenov, mislimo na strokovno izbrane enote vzgojno-izobraževalnih vsebin, ki najbolj uresničujejo postavljene smotre«. Nadaljnje pojasnilo pa ima v sebi nasprotje, saj trditev »Vzgojno-izobraževalni cilj je torej strokovno izbrana vzgojno-izobraževalna vsebina« gotovo ne drži (Kristan, 1987). Cilja ne moremo enačiti z vsebino. Vsebina je le sredstvo, orodje, s katerim poskušamo uresničiti določen cilj.

Cilj je kategorija, ki se pojavlja na globalni, vmesni oz. etapni in neposredni izvedbeni ravni, zato uporabljamo samo izraz cilj, ne pa tudi smoter. Raba dveh oznak za isto kategorijo lahko ustvarja vtis, da gre za dve različni kategoriji, kar ima slabe posledice. Te se kažejo največkrat v tem, da med cilji na neposredni delovni oz. izvedbeni ravni in nadaljnjimi cilji vse do relativno končnih ciljev ni prave nujno potrebne povezave (Kramar, 1994). Zaradi tega pojasnila se v učnih načrtih vseh predmetov uporabljata dva izraza: splošni in operativni cilj.

2.4.4. KLASIFIKACIJA CILJEV

Cilje lahko klasificiramo glede na različne kriterije: splošnost oziroma konkretnost, namen in izvor.

Razlika med splošnim in konkretnim oz. operativnim ciljem

Za splošne cilje velja, da so uresničljivi v daljšem časovnem obdobju, zato so tudi učinki vidni šele v kasnejšem življenjskem obdobju (npr. skrb za pravilno telesno držo, prostočasno ukvarjanje s športom, pozitivna stališča do gibalnega napora, navajanje na zdravo preživljanje prostega časa ...). Ti cilji so manj konkretni in težko preverljivi. Njihovi učinki so vidni šele v kasnejših življenjskih obdobjih udeležencev vzgojno-izobraževalnega procesa.

Operativni cilji so za razliko od splošnih zelo konkretni in lahko preverljivi. Gre za prehajanje iz splošnega k posebnemu in od abstraktnega h konkretnemu. Primer konkretnih ciljev za športno vzgojo: npr. naučiti komolčno podajo pri rokometu, izboljšati rezultat v teku na 2400 metrov za 5%.

Klasifikacija ciljev glede na namen

Glede na namen ločimo izobraževalne in vzgojne cilje. Izobraževalni cilji so tisti cilji, ki najpogosteje izražajo namen določenega izobraževalnega procesa. Vzgojni cilji so tiste vzgojne vrednote: moralne, estetske, fizične, delovne in druge, ki so namen določenega vzgojnega procesa.

Izraz šolski izobraževalni učni cilji in šolski vzgojni učni cilji uporabljamo takrat, kadar želimo izrecno poudariti, da gre za izobraževalno ali vzgojno komponento pri šolskem pouku. Ponavadi uporabljamo skrajšani izraz – izobraževalni učni cilji, ko gre za izobraževalni cilj šolskega pouka, in vzgojni učni cilji, ko gre za vzgojni cilj šolskega pouka. Vedno pa se ti cilji prepletajo oziroma vsak izobraževalni cilj v sebi nosi tudi del vzgojne komponente in obratno.

Klasifikacija ciljev glede na izvor

Glede na izvor ločimo individualne in družbene cilje. Izhodišča učnega načrta za športno vzgojo upoštevajo oba vidika, ki se največkrat prepletata.

Primer družbenih in individualnih ciljev iz učnega načrta za športno vzgojo (Kovač, 2006):

- razvijati odgovoren odnos do lastnega zdravja (prepletanje družbenega in individualnega cilja);
- spodbujati medsebojno sodelovanje, zdravo tekmovalnost in sprejemanje drugačnosti (prepletanje družbenega in individualnega cilja);
- redno spremljati kondicijsko pripravljenost in telesno težo (pretežno individualni cilj);
- razvijati kulturni odnos do narave in okolja (pretežno družbeni cilj);
- spoštovati fair play (pretežno družbeni cilj);
- doživljati sprostitveni vpliv športne vadbe (pretežno individualni cilj).

Cilje ji potrebno pravilno opredeliti, to pomeni, da so pravilno izbrani in razvrščeni, da so jasni in uresničljivi. Pri pravilni izbiri in razvrščanju ciljev športno-vzgojnega procesa upoštevamo razvojno stopnjo otrok, njihove telesne značilnosti, gibalne sposobnosti in športno znanje, zdravstveno stanje ter objektivne pogoje dela. Ker je naloga ciljev, da učno delo usmerjajo, določajo, osmišljujejo in racionalizirajo, morajo biti zapisani tako jasno, da vemo, katero znanje in spretnosti morajo učenci osvojiti oz. kateri cilji so zanje zavezujoči. To morajo vedeti tudi učenci in njihovi starši. Cilji morajo biti postavljeni realno, tako da jih lahko uresničimo, saj nerealni cilji ne motivirajo učencev (Kovač in Strel, 2003).

2.5. VSEBINA

V diplomski nalogi sem opisal učne načrte iz leta 1973 (ki je bil poskusno uveden v šolsko prakso že v šolskem letu 1972/73), 1984 ter iz leta 1998 (ki se je uvajal postopno in je stopil v veljavo v vseh razredih osnovne šole šele v šolskem letu 2008/2009). Osredotočil sem se predvsem na cilje, zapisane v teh učnih načrtih, in vsebine, s katerimi učitelji uresničujejo cilje.

Vsebine, ki so vključene v učni načrt, morajo biti znanstveno neoporečne in primerne razvojni stopnji otrok. Temeljni pogoj pri športni vzgoji je, da so vsebine izbrane tako, da je njihova izvedba ob ustrezni organizaciji varna.

V zgodovinskem razvoju vidimo, da se v učnih načrtih pojavljajo različne vsebine; nekatere so imele poseben namen, kot so discipliniranje udeležencev vadbe (npr. redovne vaje), vzgajanje v duhu določene družbene ureditve (npr. vojaške spretnosti v učnem načrtu za telovadbo po sokolskem sistemu med prvo in drugo svetovno vojno, pohodi na prizorišča NOB v učnih načrtih po drugi svetovni vojni, streljanje z zračno puško).

Določeni športi oziroma njihove vsebine so zaradi pozitivnih učinkov obvezni del programa v vseh učnih načrtih od uvedbe športne vzgoje v šolski sistem (npr. atletika, gimnastika, pohodi ...). Pojavljajo se tudi številni novi športi (npr. rolkanje, hokej v dvorani, borilni športi, aerobika ...) in če imajo več različnih pozitivnih učinkov na razvoj posameznika, so varni za izvedbo in ne zahtevajo drage opreme, jih učitelji vključujejo v pouk, običajno kot izbirni del programa.

2.6. DIDAKTIČNA PRIPOROČILA

Ta so lahko del učnih načrtov ali pa jih pripravljavci učnih načrtov pripravijo v posebnih publikacijah (priročniki, didaktična gradiva). Bolj je učni načrt odprt, v večji meri so za učitelje potrebna določena gradiva.

Učni načrt, ki je stopil v veljavi v šolskem letu 1973 (Predmetnik in učni načrt za osnovno šolo, 1969), so v obdobju od 1971 do 1975 pospremila različna gradiva:

Zavod SR Slovenije za šolstvo je leta 1975 izdal gradivo »Vzorec časovne razvrstitve učne snovi za telesno vzgojo v osnovni šoli«. V gradivu je bil predstavljen primer izvedbene priprave za izpeljavo pouka z natančno predstavitvijo vsebin na posamezni uri v posameznem razredu.

Učiteljem razredne stopnje je bil namenjen priročnik S. Sluge »Telesna vzgoja za nižje razrede osnovne šole« (Sluga, 1971), predmetne stopnje pa »Telesna vzgoja

za višje razrede osnovne šole« (Sluga, 1975). Avtor obeh priročnika je bil takratni svetovalec za telesno (danes športno) vzgojo pri Zavodu za šolstvo.

Učni načrt za osnovno šolo, sprejet leta 1984 (Predmetnik in učni načrt osnovne šole, 1983), je bil predstavljen v članku M. Rozmana v reviji Telesna kultura in v priročnikih M. Pirca (1991) in M. Pirca, I. Križnarja in M. Rozmana (1984).

Kritično se je nanj odzval S. Kristan (1987) s člankom v reviji Telesna kultura »Ali je zdajšnji učni načrt telesne vzgoje res tako dober, kot se oznanja?« in študijo »Pogledi na zdajšnjo in prihodnjo šolsko športno vzgojo« (Kristan, 1991).

Kot priprava na učni načrt za osnovno šolo, ki je bil potrjen 1998, a se je vplejeval v šolsko prakso deset let, so bila pripravljena gradiva Cilji šolske športne vzgoje, po sprejetju učnega načrta pa so nastala predvsem na Fakulteti za šport številna gradiva za učitelje, namenjena poučevanju posameznih športnih zvrsti (košarka, odbojka, plavanje, gimnastika, atletika ...).

3. PREDMET IN PROBLEM

Predmet diplomske naloge je analiza treh osnovnošolskih učnih načrtov za telesno oziroma športno vzgojo (ki so bili potrjeni leta 1973, 1984 in 1998), problem naloge pa je ugotoviti razlike v konceptualnem pristopu k določanju in klasifikaciji ciljev, izbiri vsebin in didaktičnih priporočilih skozi tridesetletno zgodovinsko perspektivo.

4. CILJI NALOGE

Ugotoviti razlike med tremi učnimi načrti za športno vzgojo, ki so bili potrjeni leta 1973, 1984 in 1998, v osnovni šoli glede na:

- poimenovanje predmeta,
- število ur, namenjenih predmetu,
- prevladujočo tehniko načrtovanja,
- strukture dele učnega načrta,
- različne klasifikacije ciljev,
- pojavnost vsebin,
- pojavnost didaktičnih priporočil.

5. METODE DE LA

Uporabili smo monografsko metodo. Diplomsko delo je nastalo na osnovi analize strokovne in znanstvene literature. Uporabljena literatura je dostopna v knjižnici Fakultete za šport, v knjižnici Zavoda RS za šolstvo ter v Slovenskem šolskem muzeju.

Vsi učni načrti so najprej predstavljeno po enotnem modelu:

- ime predmeta,
- število ur predmeta,
- leto sprejema učnega načrta,
- kdo ga je potrdil,
- sestavljavci učnega načrta,
- strukturni deli (kazalo),
- prevladujoča tehnika načrtovanja,
- opis predmeta,
- ločenost učnega načrta glede na razvojno stopnjo učencev (tu mislimo, ali je podano gradivo v dveh delih, npr. za razredno in predmetno stopnjo, ali v treh – npr. triletja),
- cilji,
- vsebine,
- didaktična priporočila,
- drugo (športni dan, tekmovanja ipd.).

Nato je predstavljena analiza posameznih delov z razpravo.

6. REZULTATI IN RAZPRAVA

6.1. PREDSTAVITEV UČNEGA NAČRTA ZA TELESNO VZGOJO IZ LETA 1973

1. Ime predmeta

Predmet se je imenoval telesna vzgoja.

2. Število ur predmeta

V nižjih razredih (1. do 4. razred osemletne osnovne šole), kjer so imeli učenci letno 77 ur v prvem in tretjem razredu (2 uri tedensko) ter 114 ur v drugem in četrtem razredu (tri ure tedensko), je predpisano 99 ur kot najmanjše število ur, ki jih je treba realizirati ne glede na praznovanja. Poleg rednega pouka so bili predvideni še 4 športni dnevi (Sluga, 1971; Vzorec časovne razvrstitve učne snovi za telesno vzgojo v osnovni šoli, 1975).

Tudi v višjih razredih morajo učitelji realizirati vsaj 99 ur telesne vzgoje v šolskem letu. V enem tednu imajo učenci tri ure telesne vzgoje v petem in šestem razredu (114 ur letno) in dve v sedmem in osmem (77 ur letno). V vseh razredih traja učna ura 45 minut (Sluga, 1975; Vzorec časovne razvrstitve učne snovi za telesno vzgojo v osnovni šoli, 1975).

3. Leto sprejema učnega načrta

Nov učni načrt je bil predpisan s strani strokovnega sveta Zavoda za šolstvo SR Slovenije na 20. seji 31. julija 1973. Poskusno pa je bil uveden v prakso že v šolskem letu 1972/73.

4. Kdo ga je potrdil

Nov učni načrt je potrdil strokovni svet Zavoda za šolstvo SR Slovenije.

5. Sestavljavci učnega načrta

V literaturi zasledimo komisijo, ki je odgovorna za telesno vzgojo v tem učnem načrtu. Člani komisije, katere predsednik je Ivan Križnar, so bili: Jože Beslič, Umberto Bizjak, Danči Erbežnik, Marko Erznožnik, Jože Glonar, Karel Jug, Milan Kabaj, Meta Pocajt, Tone Praček, Stane Sluga, Janez Tome in Drago Ulaga.

6. Strukturni deli (kazalo)

Učni načrt ima dve poglavji. Prvo predstavlja smotre pouka telesne vzgoje, drugo poglavje pa učno snov, ki je ločeno podana za vsak razred posebej.

7. Prevladujoča tehnika načrtovanja

V učnem načrtu prevladuje učno-snovno načrtovanje; vse značilnosti te tehnike lahko razberemo tudi iz spremljajočega gradiva Vzorec časovne razvrstitve učne snovi za telesno vzgojo v osnovni šoli (1975).

8. Opis predmeta

Predmet je opisan na sledeč način: »Šolska telesna vzgoja skuša učencem zagotoviti vsestranski telesni in duševni razvoj. S sistematično vadbo pri telesni vzgoji je poskrbljeno, da nenehno narašča vzdržljivost učencev. Telesna vzgoja je predmet, kjer se navaja učence na zdrav način življenja in jim vzgoji ljubezen do narave, v katero se bodo vedno znova radi vračali.« (Vzorec časovne razvrstitve učne snovi za telesno vzgojo v osnovni šoli, 1975).

Poudarjeno je torej vsestranski razvoj učenca, tako telesni kot duševni, zdrav način življenja, dejavnosti v naravi, sistematičnost in razvoj vzdržljivosti.

9. Ločenost učnega načrta glede na razvojno stopnjo učencev

Posebej so podane vsebine za nižje (1. do 4. razred) in višje (5. do 8. razred) razrede. Učni načrt pa se razlikuje tudi glede ciljev, kar je predstavljeno v nadaljevanju.

10. Cilji v učnem načrtu za telesno vzgojo

S. Sluga meni, da ima večina šolskih predmetov v tistem času pretežno izobraževalne smotre, vzgojni element pa ni tako zelo poudarjen. Pri telesni vzgoji pa je vzgoji element zelo močan, pri tem pa izobraževalni element ni izključen. Nekaterih spretnosti in vaj se mora človek naučiti za vse življenje, ker so zanj pomembne (Sluga, 1971).

Učni načrt telesne vzgoje iz leta 1973 navaja naslednje cilje:

- Zagotoviti učencem normalen telesni razvoj in vsestransko krepitev njihovih organskih funkcij ter telesnih sposobnosti, kakršne zahtevata sodobno proizvodno delo in obramba domovine.
- Usmerjati učence k telesnemu utrjevanju ter čim bolj vsestranskemu in popolnemu razvoju ustvarjalnih moči in sposobnosti. Telesna vzgoja mora preprečevati enostranski telesni razvoj in škodljive vplive, ki jih povzročata šolsko in domače delo, mehanizacija in koncentracija prebivalstva v mestih.
- Pomagati dojeti pomen telesne kulture za življenje in pridobiti osnovno znanje o zdravem načinu življenja pri delu in počitku.
- Navajati k pravilni telesni drži in k zdravju koristnim navadam.
- Omogočiti učencem pridobiti temeljno gibalno izobrazbo.

- Motivirati učence za ustvarjalno dejavnost na področju telesne kulture v prostem času ter jim omogočiti tako vzgojenost, ki aktivno prispeva k razvijanju socialističnih medsebojnih odnosov.

(Predmetnik in učni načrt za osnovno šolo, 1969).

11. Vsebina v nižjih in višjih razredih osnovne šole

Vsebina je v prvih štirih razredih osnovne šole strukturno zelo podobna, se pa zelo razlikuje od vsebin, ki jih imamo v današnjem učnem načrtu.

Pri navajanju vsebin zasledimo ne le vsebine, temveč tudi učne oblike (npr. vrsta, krog, kolona, vaje v dvojicah in večjih skupinah ...), organizacijske oblike (npr. smučarski tečaj) in dejavnosti (npr. umivanje pri potoku ...).

Vsebina za 1. razred osnovne šole:

- vaje oblikovanja ali gimnastične vaje (krepilne, raztezne in sprostilne vaje);
- osnovne telesne spretnosti (hoja, tek, skakanje, plazenje, lazenje, metanje);
- talna telovadba (valjanje, preval naprej);
- elementarne igre (»črni mož«, »psiček brez utice« ...);
- ritmika (hoja in tek po taktu, igre s petjem);
- redovne vaje (vrsta, kolona, krog);
- telesna nega (umivanje rok, obraza, zob ...).

Vsebina za 2. razred osnovne šole:

- vaje oblikovanja ali gimnastične vaje (kot v 1. razredu, primerjava z živalskimi gibi);
- osnovne telesne spretnosti (hoja, tek, hiter tek, plezanje, preskakovanje, lovljenje, vožnja s skirojem);
- talna telovadba (stoja na lopaticah, preval naprej z mesta, valjanje bočno);
- elementarne igre;
- borilne vaje (potiskanje in vlečenje, obrniti ležečega);
- ritmika (hoja ob spremljavi glasbe, prisunski koraki, preproste ritmične sestave);
- redovne vaje (položaj »mirno«, »odmor«, »razhod«, obrat na levo in desno);

- telesna nega (poučevanje o umivanju, obvezna oprema je brisača).

Vsebina za 3. razred osnovne šole:

- vaje oblikovanja ali gimnastične vaje (telovadno izrazoslovje, različne gibalne naloge);
- osnovne telesne spretnosti (hoja v vzponu, po nizki gredi, skok v daljino, skok v višino, skakanje čez ovire);
- talna telovadba (preval naprej z mesta, preval naprej z zaletom);
- elementarne igre;
- borilne vaje (potiskanje in vlečenje, vlečenje vrvi);
- ritmika (vaje ritmičnega posluha, ritmične sestave);
- redovne vaje (»v vrsto zbor«, »preštej se«, »na desno ravnaj«, korakanje, »mirno«, »odmor«);
- telesna nega (kadar je mogoče, naj se učenci umivajo pri potoku, učitelj nadzoruje).

Vsebina za 4. razred osnovne šole:

- vaje oblikovanja ali gimnastične vaje (telovadno izrazoslovje, različne gibalne naloge);
- osnovne telesne spretnosti (spretnostni tek, skakanje v višino, daljino, globino);
- metanje in lovljenje žoge (metanje žogic v cilj, metanje kamenja, metanje v koš);
- talna telovadba (sonožno odrivanje v stojo, vaje za premet v stran);
- vaje na orodju (mešane vese, mešane opore, premagovanje orodij, naskok in seskok);
- elementarne igre;
- borilne vaje (vaje v dvojicah in večjih skupinah);
- ritmika in ljudski plesi (ritmični obrati in poskoki, ritmične sestave);
- redovne vaje (korakanje v koloni po štiri, obrat kolone v pohodu, kritje in ravnanje).

Vsebina ur za 5. razred osnovne šole:

- gimnastične vaje;

- atletika (tek: visoki, nizki štart, tehnika teka, tekmovanja; skoki: v višino, daljino; meti: tekmovanje v metu žogice);
- talna telovadba (preval nazaj, premet v stran, odiranje v stojo na rokah);
- vaje na orodju (zanožka in prednožka na nizki bradlji, naskok na švedsko skrinjo, plezanje po žrdeh, različna hoja na visoki gredi);
- športne igre (šola izbere igro glede na tradicijo, željo učencev, materialne zmožnosti);
- ritmika in plesi (prisunski korak, vaje za ritmični posluh, ljudski plesi);
- smučanje (sedemdnevni smučarski tečaj).

Vsebina ur za 6. razred osnovne šole:

- gimnastične vaje;
- atletika (tek: štafetne podaje, vzdržljivost, tek skozi cilj; skok v višino: spoznavanje različnih tehnik; skok v daljino: merjenje zaleta, tehnika odriva);
- talna telovadba (skok letno, premet v stran, stoja na rokah, prevrat prosto naprej);
- vaje na orodju (vzmik na dočelnem drogu, skrčka čez kozo, dvovišinska bradlja);
- poligon (razvijanje spretnosti);
- plezanje (plezanje po navpičnih plezalih);
- športne igre (poleg igre, ki je bila izbrana v petem razredu, šola izbere še eno igro, ki jo gojijo do konca 8. razreda);
- ritmika in plesi (ljudski ples, družabni ples, ritmični koraki).

Vsebina za 7. razred osnovne šole:

- gimnastične vaje;
- atletika (tek: vpliv na organizem, vzdržljivost, izboljšanje rezultatov; skok v višino: prekoračna tehnika; skok v daljino: izpopolnjevanje tehnike; meti: met medicinke);
- talna telovadba (kratke sestave iz obravnavane snovi);
- vaje na orodju (kolebanje na nizki bradlji, prevali, seskoki, plezanja po navpičnih plezalih);
- poligon;

- športne igre (izpopolnjevanje v tehniki in taktiki ter pravilih že izbranih iger, informativno obravnavanje še dveh športnih iger);
- ritmika in plesi (ljudski ples, družabni ples, ritmični koraki);
- taborjenje (po programu taborniške organizacije);
- obramba in zaščita (tehnika prenosa poškodovanih oseb, položaj poškodovanca, vaje z zračno puško).

Vsebina ur za 8. razred osnovne šole:

- gimnastične vaje;
- atletika (poudarek na teoriji);
- talna telovadba (kratke sestave iz obravnavanih prvin);
- vaje na orodju (prednožka, zanožka, dvovišinska bradlja, kratke sestave na nizkem drogu, naskok in obrati na gredi);
- poligon;
- športne igre (izpopolnjevanje v tehniki in taktiki ter pravilih že izbranih iger);
- ritmika in plesi (ritmične vaje z drobnim orodjem, ljudski plesi, družabni plesi).

12. Didaktična priporočila

To so priporočila o načrtovanju; navajamo primer za peti razred osnovne šole (preglednici 1 in 2), iz katerega je vidno prednostno učno-snovno načrtovanje.

Preglednica 1: Razdelitev predpisanega števila ur na panoge v petem razredu (Vzorec časovne razvrstitve učne snovi za telesno vzgojo v osnovni šoli, 1975)

	PANOGE	ŠT. UR	IX	X	XI	XII	I	II	III	IV	V	VI
1.	GIMNASTIČNE VAJE.	-	K1	K2	K3	K3	K4	K5	K4	K3	K2	K1
2.	ATLETIKA	41	6	5	4	2	2	3	3	5	5	6
3.	TALNA TELOVADBA	12	1	1	1	2	2	2	3	-	-	-
4.	VAJE NA ORODJU	15	-	1	1	3	3	3	3	1	-	-
5.	ODBOJKA	20	4	4	2	2	-	1	1	2	2	2
6.	RITMIKA IN PLESI	10	1	1	1	2	1	3	1	-	-	-
7.	MERJENJE ZA TELESNOVZGOJNI KARTON	8	-	-	-	-	-	-	-	4	4	-
8.	TEKMOVANJA	8	-	1	1	1	1	-	1	1	1	1
9.	ŠPORTNI DNEVI	4X	-	X	-	-	X	-	-	X	X	-
10.	SMUČANJE	-	-	-	-	X	X	X	X	-	-	-
11.	PLEZANJE	-	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
	SKUPAJ	114	12	13	10	12	9	12	12	13	12	9

Preglednica 2: Učni načrt za telesno vzgojo v 5. razredu (Vzorec časovne razvrstitve učne snovi za telesno vzgojo v osnovni šoli, 1975)

URE	PANOGE	SEPTEMBER	OKTOBER	NOVEMBER
-	GIMNASTIČNE VAJE	KOMPLEKS ŠT. 3	KOMPLEKS ŠT. 1	KOMPLEKS ŠT. 6
15	ATLETIKA	1. elementarne štafete 2. tek na 60 metrov 3. postavljanje stopal in drža telesa pri teku 4. preskakovanje ovir 5. delo rok pri hoji in teku 6. kros	7. pravilen nagib telesa pri teku 8. visoki štart 9. nizki štart 10. elementarne štafete 11. ugotavljanje odrivne noge pri skoku v višino	12. skok v višino s tremi koraki zaleta 13. preskakovanje 14. skok v daljino z zaletom 15. vadba pravilnega odriva pri skoku v daljino
3	TALNA TELOVADBA	1. odiranje v stojo na rokah	2. premet v stran	3. preval nazaj
2	VAJE NA ORODJU	-	1. premagovanje orodij kot ovir	2. naskok na skrinjo in seskok zravnano
10	ODBOJKA	1. osnove sprejema žoge: preža, gibanje v preži 2. sprejem na met, čez mrežo, ob steni 3. spodnji sprejem v igri 4. osnove podaj	5. osnove serviranja 6. osnove igre male odbojke 7. prednji spodnji servis 8. osnove podaj	9. vadba sprejema in podaj 10. sprejem servisa v igri
3	RITMIKA IN PLESI	1. vaje za ritmični posluš	2. prisunski korak v stran z obrati	3. prisunski korak v stran s poskoki in obrati
2	TEKMOVANJA	-	1. elementarne štafete	2. kros
1X	ŠPORTNI DNEVI	-	1. izlet v naravo združen z igrami	-
-	PLEZANJE	vse leto		

URE	PANOGE	DECEMBER	JANUAR	FEBRUAR	MAREC
-	GIMNASTIČNE VAJE	KOMPLEKS ŠT. 3	KOMPLEKS ŠT. 4	KOMPLEKS ŠT. 5	KOMPLEKS ŠT. 4
10	ATLETIKA	1. preskakovanje ovir 2. skok v višino s tremi koraki zaleta	3. elementarne štafete 4. preskakovanje ovir	5. tekmovanje v skoku v višino 6. skok v daljino z mesta 7. kros	8. nizki štart 9. skok v daljino z zaletom 10. kros
9	TALNA TELOVADBA	1. preval nazaj 2. vaje za prevrat prosto naprej	3. odiranje v stojo na rokah 4. sestava iz znanih prvin	5. prevrat prosto naprej 6. premet v stran	7. prevrat prosto naprej 8. sestava iz znanih prvin 9. prevrat prosto naprej
12	VAJE NA ORODJU	1. vaje za skrčko 2. premagovanje orodij kot ovir 3. seskok podmetno z nizkega droga	4. zanožka z bradlje 5. hoja v čepenju na nizki gredi 6. premagovanje orodij kot ovir	7. vadba skrčke 8. prisunski koraki na gredi 9. povezava prvin	10. seskok podmetno z nizkega droga 11. tek na gredi 12. povezava prvin
	ODBOJKA	1. vadba znanih	-	3. male	4. prednji zgornji

4		prijemov v igri 2. igra		skupinske igre	servis
7	<i>RITMIKA IN PLESI</i>	1. prisunski korak v stran s poskoki in obrati 2. povezava znanih korakov	3. povezava znanih korakov	4. kratke sestave obravnavanih prvin	5. ponovitev predelanega gradiva
3	<i>TEKMOVANJA</i>	1. preskakovanje ovir v naravi ali v telovadnici	2. kratke sestave iz prvin talne telovadbe	-	3. premagovanje orodij kot ovir
1X	<i>ŠPORTNI DNEVI</i>	-	zimske aktivnosti	-	-
-	<i>SMUČANJE</i>	Šola je dolžna omogočiti smučanje v okviru vadbenih ur ali šole v naravi			
-	<i>PLEZANJE</i>	vse leto			

URE	PANOGE	APRIL	MAJ	JUNIJ
-	<i>GIMNASTIČNE VAJE</i>	<i>KOMPLEKS ŠT. 3</i>	<i>KOMPLEKS ŠT. 2</i>	<i>KOMPLEKS ŠT. 1</i>
16	<i>ATLETIKA</i>	1. elementarne štafete 2. nagib telesa pri teku 3. kros 4. metanje žogice 5. izpolnitev zaleta pri skoku v daljino	6. preskakovanje ovir v naravi 7. met žogice 8. tek na 60 metrov 9. skok v daljino	10. skok v višino s 3 koraki 11. tekmovanje v metu žogice 12. tekmovanje v skoku v višino 13. tek na 60 metrov 14. tekmovanje v skoku v daljino
6	<i>ODBOJKA</i>	1. sprejem podaje v igralnih pogojih 2. igra dvojic čez mrežo	3. napadalni udarec 4. priprava napada za igro	5. igra 3:3
8	<i>MERJENJE ZA TELESNO-VZGOJNI KARTON</i>	1. merjenje vitalne kapacitete in obsega oprsja 2. telesna teža in višina 3. dotikanje plošč; dvig nog 4. vesa v zgibi; dvig trupa	5. skok v daljino z mesta; tek na 60 metrov 6. tek in hoja na 600 metrov 7. zgibe v mešani vesi 8. tek 6x 15 metrov	-
3	<i>TEKMOVANJA</i>	1. met žogice	2. skok v daljino	3. skok v višino
2X	<i>ŠPORTNI DNEVI</i>	izlet v naravo, obisk partizanskih krajev in spomenikov iz NOB	planinski izlet	-
-	<i>PLEZANJE</i>	vse leto		
-	<i>VAJE NA ORODJU</i>	kratka sestava iz predelane snovi	-	-

Pri izvedbi pouka telesne vzgoje je potrebno upoštevati naslednje:

- pouk je do 4. razreda skupen za učence in učence, od vključno petega razreda naprej pa ločen po spolu;
- do 4. razreda poučuje telesno vzgojo razredni učitelj;

- pri izvajanju pouka naj učitelj upošteva podnebne in geografske posebnosti kraja;
- pouk naj bo ob lepem vremenu na prostem;
- šole, ki imajo pogoje, organizirajo poletno ali zimsko šolo v naravi;
- učitelj mora pri pouku, še posebej pa na izletih, športnih dnevih, plavanju in smučanju postoriti vse za čim večjo varnost učencev;
- telesnovzgojni karton je obvezen za šolo, učitelje in učence;
- ure telesne vzgoje ne smejo biti združene.

13. Drugo (športni dan, tekmovanja ipd.)

Poleg rednega pouka je takratni učni načrt vseboval tudi navodila za športne dneve, športna tekmovanja, taborjenja in takratni telesno-vzgojni (danes športno-vzgojni) karton.

Športni dan

V vseh razredih so bili načrtovani štirje športni dnevi. Njihov namen je bil povečati zanimanje za šport in zdravo razvedrilo.

Program športnih dni za nižje razrede (1. do 4. razred):

- izlet v naravo s preprostimi oblikami orientiranja in spoznavanja narave;
- izlet v naravo – obisk partizanskih krajev in spomenikov NOB;
- izlet v naravo z elementarnimi igrami: za prvi in drugi razred z najmanj eno uro hoje v eno smer, za tretji in četrti razred pa eno uro in pol;
- izlet v naravo z organizacijo tekmovanja v premagovanju ovir;
- izlet na bližnja športna igrišča z organizacijo tekmovanj v osnovni telesni spretnost.

(Osnovna šola, vsebina vzgojno-izobraževalnega dela, 1975).

Program športnih dni za višje razrede (5. do 8. razred):

- planinski izlet z najmanj 240 minut hoje;
- izlet v naravo – obisk partizanskih krajev in spomenikov NOB;

- orientacijski pohod, združen z elementi obrambne vzgoje;
- zimske aktivnosti;
- izlet v naravo, združen z igrami;
- tekmovanja v atletske mnogoboju.

(Osnovna šola, vsebina vzgojno-izobraževalnega dela, 1975).

Tekmovanja

Tekmovanja so bila organizirana v okviru rednega pouka telesne vzgoje ali pa v okviru športnega dne. Učitelju je tekmovanje služilo kot sredstvo za preverjanje znanja oziroma zmogljivosti učencev.

Program tekmovanj je bil enoten za prvi in drugi razred, skupni program pa imata tudi tretji in četrti razred. Vsebine tekmovanj za prvi in drugi razred so: tek na 20 metrov, met žogice v tarčo in poligon. Program za tretji in četrti razred je nekoliko zahtevnejši. Učenci tekmujejo v teku na 30 in 40 metrov, skoku v višino, naskoku-seskoku, v plezanju in poligonu (Sluga, 1971).

V višjih razredih osnovne šole pa so vsebine tekmovanj: atletika, vaje na orodju, talna telovadba in športne igre (Sluga, 1975).

Telesno-vzgojni karton

Telesno-vzgojni karton se je v praksi začel uporabljati v šolskem letu 1970/71, v veljavo pa je stopil že 1. septembra 1969. Meritve za telesno-vzgojni karton je moral učitelj izvesti vsako leto v mesecu aprilu in maju. Meritve morajo biti opravljene v tem obdobju, zato da so vse šole postavljene v enakovreden položaj ter da so rezultati objektivni. Meritvam za telesno-vzgojni karton je bilo namenjeno sedem do deset ur v posameznem šolskem letu. Navodila so opozarjala, da naj bodo rezultati meritev čitljivo in pravočasno vpisani v kartone. Vsako leto je računski center določil nekaj šol, ki so poslale svoje rezultate na elektronsko obdelavo. Učitelj s telesno-vzgojnim kartonom ugotavlja in vrednoti dosežke učencev ob načrtni vadbi. Pri telesno-vzgojnem kartonu so takrat uporabljali naslednje testne naloge: vitalna kapaciteta in obseg oprsja, telesna teža in telesna višina, dotikanje plošč z roko, skok v daljino z

mesta, dviganje nog, vesa v zgibi in dviganje trupa, tek in hoja na 600 metrov, zgibe v mešani vesi in tek na 30 metrov, tek 4 x 15 metrov, tek na 60 metrov (Sluga, 1975).

6.2. PREDSTAVITEV UČNEGA NAČRTA ZA TELESNO VZGOJO IZ LETA 1984

1. Ime predmeta

Predmet se je imenoval telesna vzgoja.

2. Število ur predmeta

Takratni predmetnik in učni načrt predvidevata v prvem, drugem in tretjem razredu 315 ur telesne vzgoje (105 ur letno v vsakem razredu). V četrtem in petem razredu je telesni vzgoji namenjenih 210 ur (105 ur letno v vsakem razredu). V šestem, sedmem in osmem razredu pa 235 ur telesne vzgoje (v šestem 105 ur letno, v sedmem 66 in v osmem 64 ur letno). Poleg tega so imeli učenci v sedmem in osmem razredu še tečaj obrambe in zaščite (v sedmem razredu 30 in v osmem 10 ur na leto). Učna ura traja 45 minut.

3. Leto sprejema učnega načrta

Na podlagi 61. člena Zakona o svobodni menjavi dela na področju vzgoje in izobraževanja (Ur. List SRS, št. 1/80) in 23. člena Zakona o osnovni šoli (Ur. List SRS, št. 5/80) je Strokovni svet SR Slovenije za vzgojo in izobraževanje na 39. seji 11.5.1983 sprejel sklep, da se obvezni predmetnik in učni načrt za športno vzgojo uvajata postopoma. Za prvi, drugi in tretji razred v šolskem letu 1983/84, za šesti razred v šolskem letu 1985/86 in za sedmi ter osmi razred v šolskem letu 1986/87.

4. Kdo ga je potrdil

Potrdil ga je Strokovni svet SR Slovenije za vzgojo in izobraževanje.

5. Sestavljavci učnega načrta

V literaturi zasledimo komisijo, ki je odgovorna za telesno vzgojo v tem učnem načrtu. Člani komisije so bili: dr. Janko Strel, Martin Rozman, mag. Miran Pirc, mag. Jože Vauhnik, Marica Ferjan, Janez Pezdič in Ivan Križnar.

6. Strukturni deli (kazalo)

Učni načrt je sestavljen iz naslednjih poglavij:

- vzgojno izobraževalni smotri in naloge;
- vzgojno izobraževalna vsebina za 1., 2. in 3. razred;
- vzgojno izobraževalna vsebina za 4. in 5. razred;
- vzgojno izobraževalna vsebina za 6., 7. in 8. razred.

7. Prevladujoča tehnika načrtovanja

V učnem načrtu prevladuje sicer učno-ciljno načrtovanje, a s številnimi elementi učno-snovnega, pri tem pa so med vsebine vključili različne dejavnosti (npr. vključevanje učencev v vzgojno-izobraževalni proces; spremljanje lastnega razvoja), cilje (razvijanje moči), organizacijske oblike (npr. športna značka; kolektivna igra), samo vsebin pa skorajda ne zasledimo, čeprav se beseda vsebina pojavi v naslovu posameznih poglavij.

8. Opis predmeta

Telesna vzgoja temelji na humanosti, kot podlagi za uspešno človekovo delovanje v družbenem okolju. Telesna vzgoja skrbi za zadovoljevanje individualnih učenčevih potreb po telesnem gibanju, skrbi za izboljšanje psihomotoričnih sposobnosti, še posebej tistih, ki so pomembne za normalen telesni razvoj. (Predmetnik in učni načrt osnovne šole, 1983)

Prvič je poudarjen human pristop in individualizacija ter izboljšanje psihomotoričnih (gibalnih) sposobnosti, pomembnih za skladen telesni razvoj (Rozman, 1982).

9. Ločenost učnega načrta glede na razvojno stopnjo učencev

Rozman (1982) navaja, da nova zasnova učnega načrta teži k temu, da bi učenca obravnavali bolj celostno v njegovem razvojnem obdobju in ne le od razreda do razreda. Zato je učni načrt prvič zasnovan tako, da je prilagojen trem razvojnim obdobjem učencev. Prvo obdobje zajema prvi, drugi in tretji razred. Učenci četrtega in petega razreda spadajo v drugo obdobje. V tretjem obdobju pa so učenci šestega, sedmega in osmega razreda.

Ta zasnova je koristna zlasti zato, ker lahko učenci pridobe spoznanja, navade in veščine le v daljšem časovnem obdobju.

10. Cilji v učnem načrtu za telesno vzgojo

Učni načrt za telesno vzgojo iz leta 1984 je predvideval naslednje cilje (Predmetnik in učni načrt osnovne šole, 1983):

- Utrjevanje zdravja, pridobivanje pogojev za pravilno rast in telesni razvoj.
- Pridobivanje motivov za gibanje, s katerimi zadovoljujejo svoje primarne biološke potrebe.
- Pridobivanje trajne telesnokulturne navade za smotrno izrabo prostega časa in za stalno telesnokulturno udejstvovanje.
- Zadovoljevanje potrebe po igri, lepoti in skladnosti gibanja v naravi.
- Razvijanje smisla za zavestno disciplino, tovarištvo in kulturno vedenje.
- Zadovoljevanje potrebe po uveljavljanju v skupini in s tem pospešijo proces socializacije.
- Se naučijo plavanja in smučanja.

- Si pridobivajo in razvijajo motorične in fiziološke sposobnosti za splošno ljudsko obrambo, varnost in družbeno samozaščito.
- Se usposablajo za ocenitev lastnih obremenitev pri razvijanju telesno-vzgojnih dejavnosti.
- Se navajajo na igralno tekmovalni način merjenja znanja, navad, spretnosti in sposobnosti.
- Izvajajo aktivnosti, ki so povezane z ohranjanjem in razvijanjem tradicij NOB.

11. Vsebina

Vzgojno-izobraževalna vsebina v 1., 2. in 3. razredu, kjer je bilo telesni vzgoji namenjenih 315 ur:

- higiensko-zdravstvene navade;
- spoznavanje športnih naprav in njihova uporabnost;
- razlikovanje in upoštevanje razpoznavnih znakov, ki se uporabljajo med vadbo;
- spoznavanje in osvajanje športnih pojmov in igralnih pravil;
- orientacija v omejenem prostoru;
- koordinirano gibanje z rokami in nogami;
- koordinacija gibanja vsega telesa;
- izvajanje sestavljenih motoričnih struktur;
- kolektivna igra;
- razvijanje moči in hitrosti;
- vztrajanje pri manj intenzivni dejavnosti;
- aktivnosti z dolgotrajnejšo obremenitvijo;
- gibalne dejavnosti za aktivni odmor in minuto za zdravje;
- razvijanje občutka za ritem, lepoto in skladnost gibanja;
- aktivnosti s spoznavanjem domačega okolja in naravnih značilnosti;
- aktivnosti za ohranjanje in varovanje naravnega okolja;

- aktivnosti za poglobljanje domovinske vzgoje;
- priprava na zimske dejavnosti;
- učenje plavanja;
- športna značka;
- razvijanje športnega vedenja, spoštovanje tekmeca ter dogovorjenih in predpisanih pravil tako v procesu vadbe kot tekmovanj;
- vključevanje učencev v vzgojno-izobraževalni proces;
- spremljanje lastnega razvoja;
- gospodarno ravnanje z materialnimi sredstvi.

Vzgojno-izobraževalna vsebina v 4. in 5. razredu, kjer je bilo telesni vzgoji namenjenih 210 ur:

- osnovna šola plavanja in smučanja;
- kolektivna igra;
- osvajanje temeljnih elementov športne tehnike v izbranih športnih zvrsteh;
- osvajanje osnovnih športnih znanj in sposobnosti iz atletskega peterboja;
- aktivnosti z dolgotrajnejšo obremenitvijo;
- spoznavanje osnov športnih znanj;
- aktivnosti med aktivnim odmorom in minuto za zdravje;
- razvijanje motoričnih sposobnosti;
- priprava na zimske dejavnosti;
- spremljanje lastnega razvoja;
- aktivnosti za poglobljanje domovinske vzgoje;
- razvijanje tovariškega športnega vedenja;
- vključevanje učencev v realizacijo vzgojno-izobraževalnega procesa;
- športna značka;
- aktivnosti v naravi.

Vzgojno-izobraževalna vsebina v 6. in 7. in 8. razredu, kjer je bilo telesni vzgoji namenjenih 235 ur:

- razvijanje motoričnih sposobnosti;

- osvajanje znanj v najmanj dveh športnih igrah – telesna priprava, tehnika, taktika;
- osvajanje osnovnih športnih znanj in sposobnosti iz atletskega peterboja;
- razvijanje aerobnih sposobnosti;
- sodelovanje učencev pri različnih oblikah vadbenega procesa;
- zadovoljevanje nekaterih primarnih biopsihosocialnih potreb;
- posredovanje informacij o uveljavljenih športnih panogah v kraju;
- spremljanje lastnega razvoja in aktivnosti na osnovi rezultatov merjenja v telesno-vzgojnem kartonu;
- rokovanje in streljanje z zračno puško, prenos poškodovanih oseb in evakuacija.

Tudi pri telesni vzgoji v tem obdobju lahko opazimo tako med cilji kot vsebinami vpliv takratne družbene ureditve s poudarjeno domovinsko vzgojo; v njuni funkciji so tudi različne dejavnosti v naravi. To se kaže predvsem pri ciljih (npr. si pridobivajo in razvijajo motorične in fiziološke sposobnosti za splošno ljudsko obrambo, varnost in družbeno samozaščito; izvajajo aktivnosti, ki so povezane z ohranjanjem in razvijanjem tradicij NOB) in vsebinah, kot so: obravnava puške, streljanje z zračno puško, aktivnosti za poglobljanje domovinske vzgoje (Predmetnik in učni načrt osnovne šole, 1983).

12. Didaktična navodila

Didaktična navodila (Predmetnik in učni načrt osnovne šole, 1983) navajajo: Učitelj ugotovi začetno stanje – sposobnosti učencev. Na tej podlagi jasno opredeli cilje v procesu pouka telesne vzgoje in predvidi ustrezne naloge za učence glede na njihove različne telesne sposobnosti. Upošteva, da se učenec pri tem igra, doživlja, čustvuje, se bori, razvija, krepi in utrjuje medsebojne odnose.

Učitelj v pouk telesne vzgoje vključuje posamezne elemente splošne ljudske obrambe in družbene samozaščite, zdravstvene vzgoje in prve pomoči, varstvo okolja ter prometne in poklicne ter plesne vzgoje. Skozi to lahko že zaznamo medpredmetno in medpodročno povezovanje.

Tudi v tem obdobju dajejo velik pomen plavanju in smučanju. Učenci morajo v 4. razredu že znati plavati.

13. Drugo

Učencem so v takratnem času poskušali omogočiti čim bolj intenzivno telesno aktivnost, zato so redno telesno vzgojo povezali še z drugimi telesno-vzgojnimi aktivnostmi v šoli. Za šolo in učence so bili poleg telesne vzgoje obvezni še športni dnevi, interesne dejavnosti, posebna telesna vzgoja, aktivni odmor in minuta za zdravje. Priporočljive vsebine pa so bile športna značka, tečaji ali šola v naravi z vsebinami plavanja, smučanja in kolesarjenja. (Predmetnik in učni načrt osnovne šole, 1983)

Športni dan

Šola je morala učencem ponuditi vsako šolsko leto štiri športne dneve, peti (obrambni) dan pa je bil organiziran v obliki obrambnih dejavnosti. Navajajo, da mora športni dan trajati šest šolskih ur. Učenci sodelujejo v vseh fazah priprave, od organizacije do izvajanja in nazadnje ocene športnih dni. Glavna športna zvrst na športnem dnevu je povezana z letnim časom, tradicijo in podnebnimi pogoji. V nižjih razredih osnovne šole naj bo v okvir športnega dne vključeno kolesarjenje, v osmem razredu pa prikaz vožnje z motornim kolesom.

Aktivni odmor

Novost je bila vpeljava aktivnega odmora. Zaradi velike utrujenosti učencev so nujno potrebni krajši ali daljši odmori. Aktivni odmor traja od 20 do 30 minut in je organiziran po drugi ali tretji šolski uri. Aktivni odmor ne sme biti v času malice. Učenci se med tem odmorom sprostijo in naredijo nekaj za svoje zdravje. Ob lepem vremenu gredo učenci v naravo ali na šolsko igrišče, kjer lahko hodijo, tečejo, kotalkajo, drsajo ter se igrajo športne in družabne igre. V primeru slabega vremena pa se zadržujejo v telovadnici, v večnamenskem prostoru ali v učilnici, kjer izvajajo elementarne in družabne igre, ples, žoganje, namizni tenis ipd. Med aktivnim

odmorom se ne sme izvajati dolgočasnih in stereotipnih vaj, saj te učence še bolj utrudijo; tako aktivni odmor ne doseže cilja.

Minuta za zdravje

Prav tako se je prvič pojavila minuta za zdravje, ki je namenjena vsem učencem in je sestavni del vsake šolske ure. Minuta za zdravje posega v organizacijo dela učiteljev različnih predmetov, vendar je telesna aktivnost prav tako pomembna kot druge učne aktivnosti. Smotri minute za zdravje so bili boljše zdravje posameznikov in skupin, sproščeni odnosi med učiteljem in učenci in preprečevanje posledic dolgotrajnega sedenja.

6.3. PREDSTAVITEV UČNEGA NAČRTA ZA ŠPORTNO VZGOJO IZ LETA 1998

1. Ime predmeta

V tem obdobju predmet dobi ime športna vzgoja (izraz se uradno pojavi v Zakonu o osnovni šoli, 1996).

2. Število ur predmeta

V predmetniku je programu športne vzgoje namenjeno 834 ur rednega pouka in pet športnih dni v vsakem razredu. Program je razdeljen na triletja. Učenci prvega in drugega triletja imajo tri ure športne vzgoje tedensko (po 315 ur v vsakem triletju oziroma 105 ur v vsakem letu šolanja), učenci tretjega triletja pa dve uri tedensko (194 ur, oziroma v sedmem in osmem razredu po 70 ur in v devetem 64 ur letno). Učna ura traja 45 minut.

3. Leto sprejema učnega načrta

Učni načrt je bil sprejet leta 1998, vendar se ni začel uporabljati v vseh šolah istočasno. Uvajal se je postopoma na šolah, ki so vstopale v devetletno izobraževanje.

4. Kdo ga je potrdil

Potrjevanje vseh učnih načrtov leta 1998 je potekalo v več stopnjah. Nov učni načrt je bil najprej sprejet na 23. seji Področne kurikularne komisije za osnovno šolo 17. 3. 1998. Nato ga je 12. 11. 1998 na 21. seji potrdil Strokovni svet RS za splošno izobraževanje. Nazadnje pa ga je 27. 11. 1998 na 27. seji potrdil še Nacionalni kurikularni svet.

5. Sestavljavci učnega načrta

Učni načrt za športno vzgojo je sestavila predmetna kurikularna komisija za športno vzgojo, ki so jo sestavljali dr. Venceslav Kapus, dr. Franc Cankar, dr. Marjeta Kovač, dr. Doljana Novak, dr. Jože Vauhnik, mag. Jure Novak in Karmen Pleteršek. Poleg tega pa so s pripombami sodelovali tudi pedagoški svetovalci za športno vzgojo, vodje študijskih skupin za športno vzgojo, sodelavci in učitelji Fakultete za šport in člani Katedre za športno vzgojo in šolski šport Fakultete za šport. Avtorici besedila sta dr. Marjeta Kovač in dr. Doljana Novak. (Kovač in Novak, 2001)

6. Strukturni deli (kazalo)

Učni načrt ima naslednja poglavja:

- Opredelitev predmeta (s splošnimi izhodišči in obsegom ter strukturo predmeta).
- Splošni cilji predmeta.
- Operativni cilji predmeta in standardi znanja po triletjih.
- Specilano-didaktična priporočila (sodelovanje pri športni vzgoji; načrtovanje operativnih ciljev in vsebin v letnem učnem načrtu; standardi znanja;

ugotavljanje, spremljanje in vrednotenje gibalnih sposobnosti ter telesnih značilnosti; skrb za varnost učencev; intenzivnost in obseg vadbe; razlike med učenci in učenkami; uspešnost in motivacija učencev; športni dnevi, šola v naravi, športne interesne dejavnosti, prireditve, nastopi in tekmovanja; dodatni program; status športnika; spremljanje, vrednotenje in ocenjevanje).

- Priloga (izvedbeni standardi in normativi; dodatni programi).

7. Prevladujoča tehnika načrtovanja

V učnem načrtu lahko prepoznamo prepletanje vseh treh tehnik načrtovanja: iz zasnove ciljev in didaktičnih priporočil lahko prepoznamo elemente učno-ciljnega in procesno-razvojnega načrtovanja, priporočene vsebine pa so elementi učno-snovnega načrtovanja.

8. Opis predmeta

Opis predmeta podaja prvi odstavek prvega poglavja Opredelitev predmeta: »Šolska športna vzgoja je nenehen proces bogatenja znanja, razvijanja sposobnosti in lastnosti ter pomembno sredstvo za oblikovanje osebnosti in odnosov med posamezniki. Zato si prizadevamo, da z izbranimi cilji, vsebinami, metodami in oblikami dela prispevamo k skladnemu biopsihosocialnemu razvoju mladega človeka, sprostitvi in kompenzaciji negativnih učinkov večurnega sedenja. Ob sprotni skrbi za zdrav razvoj ga vzgajamo in učimo, kako bo v vseh obdobjih življenja bogatil svoj prosti čas s športnimi vsebinami. Z zdravim načinom življenja bo tako lahko skrbel za dobro počutje, zdravje, vitalnost in življenjski optimizem« (Kovač in Novak, 1998:5).

9. Ločenost učnega načrta glede na razvojno stopnjo učencev

Program je tudi pri športni vzgoji z vidika razvojnih značilnosti učencev vsebinsko, organizacijsko in metodično zaokrožen v tri šolska obdobja – triletja (1. do 3. razred, 4. do 6. razred in 7. do 9. razred). Poleg tega je program zasnovan celostno, saj učni načrt, ki je naravnano ciljno, zelo celovito nakazuje uresničevanje ciljev, ne le z dejavnostmi, ki so za šolo in učence obvezne, ampak tudi s tistimi, ki jih šola mora ponuditi, učenci pa se vanje vključijo prostovoljno (Kovač, 2002).

V vsakem triletju šola ponuja tri vrste programov (Kovač in Novak, 2001):

- program, obvezen za vse učence,
- programi, ki jih šola mora ponuditi, učenci pa se za vključitev odločijo prostovoljno,
- dodatni programi, ki jih šola lahko ponudi, vključevanje učencev pa je prostovoljno.

Preglednica 3: Program, obvezen za vse učence (Kovač in Novak, 2001)

I. triletje	II. triletje	III. triletje
- Redni pouk z dvajseturnim tečajem plavanja v 2. ali 3. razredu	- 315 ur športne vzgoje (3 ure tedensko)	- 198 ur športne vzgoje (2 uri tedensko)
- 315 ur športne vzgoje (3 ure tedensko)		
- športni dnevi (5 letno)	- športni dnevi (5 letno)	- športni dnevi (5 letno)

Preglednica 4: Programi, ki jih šola mora ponuditi, vključevanje učencev je prostovoljno (Kovač in Novak, 2001)

I. triletje	II. triletje	III. triletje
	- šola v naravi (poletna in zimska)	
- športne interesne dejavnosti	- športne interesne dejavnosti	- športne interesne dejavnosti
- dopolnilni pouk (programi za učence s posebnimi potrebami)	- dopolnilni pouk (programi za učence s posebnimi potrebami)	- dopolnilni pouk (programi za učence s posebnimi potrebami)

Preglednica 5: Dodatni programi, ki jih šola lahko ponudi, vključevanje učencev je prostovoljno (Kovač in Novak, 2001)

I. triletje	II. triletje	III. triletje
		- izbirna predmeta šport in plesne dejavnosti
- nastopi, prireditve in šolska športna tekmovanja	- prireditve in šolska športna tekmovanja	- prireditve in šolska športna tekmovanja
- tečaji, šole v naravi, športni tabori oz. druge integrirane oblike pouka	- tečaji, šole v naravi, športni tabori oz. druge integrirane oblike pouka	- tečaji, šole v naravi, športni tabori oz. druge integrirane oblike pouka
- dodatni programi (Zlati sonček, Ciciban planinec,...)	- dodatni programi (Krpan, Mladi planinec,...)	- dodatni program (Mladi planinec,...)
- minuta za zdravje	- minuta za zdravje	
- športni oddelki	- športni oddelki	- športni oddelki

10. Cilji v učnem načrtu za športno vzgojo

Predstavljeni so splošni cilji športne vzgoje (Kovač in Novak, 2001):

- zadovoljitev otrokove prvinske potrebe po gibanju in igri;
- posamezniku prilagojen razvoj gibalnih in funkcionalnih sposobnosti;
- pridobivanje številnih in raznovrstnih športnih znanj;
- čustveno in razumsko dožemanje športa;
- skrb za skladen telesni in duševni razvoj:
 - skladna telesna razvitost, pravilna drža,
 - zdrav način življenja (telesna nega, zdrava prehrana, ravnovesje med učenjem, športno dejavnostjo, počitkom in spanjem, odpornost proti boleznim ter sposobnost prenašanja naporov, kompenzacija negativnih učinkov sodobnega življenja),
 - krepitev zdravega občutka samozavesti in zaupanja vase,
 - oblikovanje pozitivnih vedenjskih vzorcev (spodbujanje k medsebojnemu sodelovanju, zdravi tekmovalnosti, spoštovanju športnega obnašanja - fair playa, strpnosti in sprejemanju drugačnosti),
 - razumevanje koristnosti športa in navajanje na kakovostno preživljanje prostega časa,
 - razvoj ustvarjalnosti,
 - razbremenitev in sprostitev,
 - pozitivno doživljanje športa, ki bogati posameznika,
- oblikovanje pristnega, čustvenega, spoštljivega in kulturnega odnosa do narave in okolja kot posebne vrednote:
- spoštovanje naravne in kulturne dediščine (Kovač in Novak, 2001)

Operativni cilji so opredeljeni za vsak razred posebej in so razdeljeni v štiri skupine: razvoj gibalnih in funkcionalnih sposobnosti, učenje raznovrstnega športnega znanja,

seznanjanje s teoretičnimi vsebinami, posebej pa je poudarjeno oblikovanje stališč in vrednot posameznika.

Preglednica 6: Primer operativnih ciljev za prvi razred (Kovač in Novak, 2001):

<p>telesni razvoj, razvoj gibalnih in funkcionalnih sposobnosti</p> <ul style="list-style-type: none"> • skrbeti za pravilno telesno držo z izbranimi gibalnimi nalogami • celostno razvijati gibalne sposobnosti (koordinacija gibanja, moč, hitrost, gibljivost, natančnost) z naravnimi oblikami gibanja, igrami, štafetami in poligoni • razvijati orientacijo v prostoru, obvladovanje telesa v različnih položajih, usklajeno delo rok in nog s skladno ter pravilno izvedbo enostavnih gibanj in raznovrstnimi igrami • razvijati koordinacijo gibanja z enostavnejšimi gibalnimi nalogami in družabno-plesnimi igrami, ki jih izvajamo v različnem ritmu ob glasbeni spremljavi • razvijati funkcionalne sposobnosti (splošna vzdržljivost) z igrami in dalj časa trajajočimi različnimi gibalnimi nalogami v naravi (npr. tek, pohodništvo) • spremljati telesne značilnosti, gibalne in funkcionalne sposobnosti
<p>usvajanje različnih naravnih oblik gibanja, iger in športnih znanj</p> <p>Pridobivati temeljne gibalne podlage in izkušnje, na katerih je mogoče nadgrajevati različna športna znanja:</p> <ul style="list-style-type: none"> • spoznati osnovne položaje telesa, rok in nog • sproščeno izvajati naravne oblike gibanja: različne oblike hoje, teke, mete, plazenja, lazenja, valjanja, visenja, plezanja, nošenja... • posnemati predmete, živali, pojave in pojme v naravi z igro (pantomima) • izražati občutke z gibanjem in izvajati enostavnejša gibanja ob glasbeni spremljavi • spoznavati in znati ravnati z različnimi športnimi pripomočki (žoge, kolebnice, kiji, obroči, ovire, loparji ...) • spoznati in se učiti osnovnih elementov atletike z igro ter naravnimi oblikami gibanja • pridobivati različne gibalne izkušnje s prvimi gimnastike • spoznati in učiti se gibanj z žogo • spoznati preproste otroške plesne in plesne igre • prilagoditi se na vodo do stopnje drsenja • spoznati gibalne dejavnosti na snegu in ledu
<p>prijetno doživljanje športa in vzgoja z igro</p> <ul style="list-style-type: none"> • spodbujati veselje do športne dejavnosti in postaviti temelje za vrednotenje športa • razvijati občutke zadovoljstva ob obvladanju telesa in izražanju z gibanjem • razvijati vztrajnost • spodbujati strpno in prijateljsko vedenje v skupini • oblikovati pozitivne vedenjske vzorce • spoznati osnovne higienske navade • privzgojiti odnos do športne opreme • razvijati kulturni odnos do narave in okolja
<p>seznanjanje s teoretičnimi vsebinami</p> <ul style="list-style-type: none"> • seznaniti se s primernim športnim oblačilom in obutvijo • spoznati različna športna orodja in pripomočke • razumeti preprosta pravila elementarnih iger • poznati osnovna načela varnosti v telovadnici, na igrišču, v bazenu • seznaniti se s pomenom telesne nege in higiene

Preglednica 7: Primer operativnih ciljev za deveti razred (Kovač in Novak, 2001):

telesni razvoj, razvoj gibalnih in funkcionalnih sposobnosti
<ul style="list-style-type: none">• razvijati gibalne sposobnosti (moč, hitrost, koordinacija gibanja, gibljivost, ravnotežje, natančnost) z različnimi nalogami v različnih organizacijskih oblikah• razvijati funkcionalne sposobnosti (aerobna in anaerobna vzdržljivost) s pomočjo merilcev srčnega utripa in individualnimi programi• razvijati aerobno vzdržljivost z različnimi športi aerobnega značaja v naravi (npr. pohodništvo, tek, tek na smučeh, orientacijski tek, plavanje, kolesarjenje, veslanje ...)• ohranjati pravilno telesno držo in oblikovati skladno postavo z izbranimi nalogami ugotavljati in spremljati lastne gibalne ter funkcionalne sposobnosti in telesne značilnosti v daljšem časovnem obdobju ter jih primerjati s povprečnimi vrednostmi vrstnikov
osvajanje in spopolnjevanje različnih športnih znanj
<ul style="list-style-type: none">• spopolnjevati izvedbo izbranih elementov atletike, gimnastičnih sestav in različnih plesov• spopolnjevati tehniko in taktiko športnih iger do stopnje, ki omogoča učinkovito igro• skladno in estetsko izvajati različne sestavljene gibalne naloge v skupini in izražati občutke ter razpoloženja z gibanjem ob glasbeni spremljavi• spopolnjevati znanje plavanja in spoznati elemente reševalnega plavanja
seznanjanje s teoretičnimi vsebinami
<ul style="list-style-type: none">• razumeti vpliv športa in redne vadbe na zdravje in dobro počutje• razumeti odzivanje organizma na napor in prilagoditev na različne oblike vadbe• spoznati dejavnike tveganja v vsakdanjem življenju in v športu ter upošti načela varnosti• poznati primerno prehrano ob določenih športnih dejavnostih, hidracijo, uporabo vitaminov, poživil in preparatov, ki vsebujejo hormone• razumeti preventivno vlogo športa v ozaveščanju proti različnim oblikam zasvojenosti (kajenje, alkohol, droge ...) in drugim patološkim pojavom sodobne družbe (nasilje, samomorilstvo ...)• spoznati pomen športa v turizmu, gospodarstvu, rehabilitaciji
prijetno doživljanje športa, oblikovanje in razvoj stališč, navad ter načinov ravnanja
<ul style="list-style-type: none">• razvijati vztrajnost z različnimi dalj časa trajajočimi aerobnimi dejavnostmi• oblikovati odgovoren odnos do pravilnih prehranjevalnih navad, rednega spremljanja telesne teže, razmerja med delom in počitkom, rednega ukvarjanja s športom• spodbujati medsebojno sodelovanje, zdravo tekmovalnost in sprejemanje drugačnosti• z vadbo v naravi razviti kulturnen odnos do narave in spoznati ekološke probleme ter pomen varovanja okolja• razumeti dileme sodobnega športa in spoštovati pravila športnega obnašanja (fair playa)• s primernimi vsebinami doživljati sprostitveni vpliv športne vadbe in razumeti pomen telesne obremenitve v funkciji sprostitve

10. Vsebina

V 1., 2. in 3. razredu so vsebinski sklopi enaki, imajo pa specifična poimenovanja:

- naravne oblike gibanja in igre;
- atletska abeceda;
- gimnastična abeceda;
- plesne igre;
- igre z žogo;
- plavalna abeceda;
- izletništvo in pohodništvo;

- ugotavljanje, spremljanje in vrednotenje gibalnih sposobnosti ter telesnih značilnosti.

Šola mora organizirati 20-urni plavalni tečaj v drugem ali tretjem razredu.

Dodane so še dodatne vsebine, ki jih lahko ponudijo šole, ki imajo pogoje (zimske dejavnosti, športna programa Zlati sonček in Ciciban planinec).

Prav tako se pojavijo enake priporočene vsebine v 4., 5. in 6. razredu osnovne šole:

- naravne oblike gibanja, igre in splošna kondicijska priprava;
- atletika;
- gimnastika z ritmično izraznostjo;
- ples;
- mala košarka;
- mala odbojka;
- mali rokomet;
- mali nogomet;
- plavanje in nekatere vodne dejavnosti;
- smučanje in nekatere zimske dejavnosti;
- izletništvo, pohodništvo in gornišтво;
- ugotavljanje, spremljanje in vrednotenje gibalnih sposobnosti ter telesnih značilnosti.

Dodane so še dodatne vsebine, ki jih šola ponudi glede na materialne in kadrovske pogoje ter tradicijo kraja. Te vsebine so: kotalkanje, rolkanje, kolesarjenje, namizni tenis, mali tenis, badminton, deskanje idr. Šola, učitelj in učenec lahko izberejo tudi program Krpan in Mladi planinec.

Šola mora organizirati vsaj eno šolo v naravi (zimsko ali poletno).

V šestem razredu mora šola preveriti znanje plavanja vseh učencev. Učenci naj bi ob koncu triletja preplavali 50 metrov s poljubno tehniko (znanje za bronastega delfina).

V 7., 8. in 9. razredu so naslednje priporočene vsebine:

- splošna kondicijska priprava;
- atletika;
- gimnastika z ritmično izraznostjo;
- ples;
- košarka;
- odbojka;
- rokomet;
- nogomet;
- izletništvo, pohodništvo in gornišтво;
- ugotavljanje, spremljanje in vrednotenje gibalnih sposobnosti ter telesnih značilnosti.

Športni pedagog v 7., 8. in 9. razredu izbere pri učenkah najmanj dve, pri učencih pa najmanj tri športne igre. Izbira med košarko, odbojko, rokometom in nogometom.

Dodane so tudi dodatne vsebine, v katere spadajo plavanje in nekatere vodne dejavnosti ter smučanje in nekatere zimske dejavnosti. Šola, učitelj in učenec pa lahko, glede na materialne in kadrovske pogoje ter tradicijo kraja, izbirajo tudi med rolkanjem, kolesarjenjem, lokostrelstvom, judom, namiznim tenisom, tenisom, badmintonom, deskanjem idr.

V tretjem triletju mora šola organizirati petnajsturni plavalni tečaj za vse neplavalce.

Teoretične vsebine so podane pri vsakem športu posebej, splošne teoretične vsebine pa so predstavljene na koncu vsakega triletja. Učitelj teoretične vsebine predstavi ob praktičnem delu. Še posebej v prvem triletju lahko učitelj teoretične vsebine obravnava tudi v sklopu medpredmetnih povezav.

11. Didaktična navodila

Sodelovanje pri športni vzgoji

Športna vzgoje je obvezna za vse učence, razen v primeru zdravniškega opravičila. Učenci so lahko delno opravičeni športne vzgoje, zato mora učitelj v tem primeru prilagoditi proces dela, seveda skladno z napotki zdravnika.

Načrtovanje operativnih ciljev in vsebin v letni pripravi na pouk

Vsak učitelj mora imeti narejeno letno pripravo na pouk, na podlagi katere naredi učne priprave za vsako uro posebej. Skladno z navodili v učnega načrta se učitelj odloči, kolikšen del celotnega časa bo posvetil določenim dejavnostim in vsebinam. Učitelj ima pri načrtovanju precejšnjo stopnjo avtonomije, hkrati pa je odgovoren za lastno načrtovanje. Zelo pomembna naloga učitelja je, da spremlja stanje in razvoj gibalnih in funkcionalnih sposobnosti ter športnih znanj, saj le tako lahko načrtuje svoje delo in sam določa standarde znanja za svoje učence.

Standardi znanja

Učenci morajo dosegati določeno stopnjo znanja v določenem triletju. V prvem in drugem triletju so standardi znanja na bolj temeljni ravni, v tretjem triletju pa so zahtevnejši in so pri nekaterih športih postavljeni na temeljni in višji ravni. Ker so med učenci velike razlike v telesnem razvoju in gibalnih sposobnostih, se je potrebno učencem, ki imajo težave, posvečati individualno.

Skrb za varnost učencev

Varnost je pri športni vzgoji na prvem mestu, zato mora učitelj upoštevati kar nekaj izhodišč v zvezi s spoštovanjem normativov, zaščito vadbenega prostora, prilagajanjem vsebin, športno opremo, varovanjem učencev, upoštevanjem osnovnih načel varnosti pri dejavnostih v naravi.

Kjerkoli se odvija pouk športne vzgoje, naj bo to v telovadnici, na igrišču ali v naravi, mora imeti učitelj v bližini omarico s prvo pomočjo.

Intenzivnost in obseg vadbe

Razmerje med obsegom in intenzivnostjo učitelj sproti prilagaja posebnostim učencev. Obremenitev je različna pri različnih vsebinah in različnih stopnjah učnega procesa. Na učence zelo motivacijsko vpliva različno merjenje intenzivnosti (npr. z merilniki srčnega utripa). V glavnem delu vadbene enote je intenzivnost največja, v zadnjem delu pa intenzivnost pada do stopnje, ki omogoča miren zaključek ure.

Razlike med učenci in učenkami

Učenke in učenci imajo v obdobju pubertete velike težave s svojo samopodobo, v ospredju so fiziološke razlike med spoloma. Učitelj mora zato prilagoditi izbiro vsebin, saj s tem lahko bistveno vpliva na mladostnikov osebni razvoj. Učitelji morajo spodbujati učence, da hkratno sodelujejo pri vsebinah, kot so ples, športne igre, dejavnosti v naravi in športna tekmovanja. Strokovnjaki priporočajo, da moški poučuje učence, ženska pa učenke.

Uspešnost in motivacija učencev

Eden glavnih ciljev športne vzgoje je, da učenci pri športni vzgoji vzljubijo gibanje, da se zavedo pomena zdravega življenjskega sloga. Zato mora učitelj na primeren način motivirati učence, tako da pravilno izbira cilje, vsebine, učne metode in oblike. Ker so otroci različni, se mora učitelj posvetiti prav vsakemu in se mora držati načela, da morajo napredovati vsi učenci.

Športni dnevi, šola v naravi, športne interesne dejavnosti, prireditve, nastopi in tekmovanja

Na športnih dnevih in šolah v naravi učitelji izpeljejo del vsebin športne vzgoje. Redni del pa morajo učitelji obogatiti tudi z interesnimi dejavnostmi, tekmovanji in nastopi.

Dodatni programi

Šole lahko ponudijo kar nekaj dodatnih programov, kot so: program za otroke s posebnimi potrebami, športni oddelki, minuta za zdravje, izbirna predmeta in športni programi Zlati sonček, Krpan, Ciciban planinec, Mladi planinec.

Status športnika

Šola mora nadarjenim športnikom nuditi ustrezno pomoč in jim prilagoditi vzgojno-izobraževalni program.

Spremljanje, vrednotenje in ocenjevanje

Kot pri vseh drugih predmetih je tudi pri športni vzgoji prisotno vrednotenje in spremljava osvojenih športnih znanj, osebnih športnih dosežkov ter učenčevega telesnega in gibalnega razvoja. Samo načrtno spremljanje in vrednotenje podatkov meritev omogoča učitelju ustrezno načrtovanje športno-vzgojnega procesa

12. Dodatni program (športni dnevi, šola v naravi, interesne dejavnosti, nastopi, prireditve, športna tekmovanja)

Športni dnevi

V vsakem razredu je učencem namenjenih pet športnih dni, ki morajo trajati vsaj štiri ure. Priporočljivo je, da se čim več športnih dni izvaja v naravi, udeležiti pa se jih morajo vsi učenci. Vsebine, ki naj se izvajajo v okviru športnih dni v prvem triletju, so: pohodništvo, druge aerobne dejavnosti v naravi (kolesarjenje, orientacija), zimske dejavnosti (smučanje, drsanje, tek na smučeh ...) in medrazredno tekmovanje v preprostih športnih dejavnostih.

Vsebine, ki naj se izvajajo v okviru športnih dni v drugem triletju, so: pohodništvo, zimske dejavnosti (smučanje, drsanje, tek na smučeh ...), plavalni športni dan in medrazredno tekmovanje (športne igre, atletika ...).

Vsebine, ki naj se izvajajo v okviru športnih dni v tretjem triletju, so: pohodništvo, zimske dejavnosti (smučanje, drsanje, tek na smučeh ...), medrazredno tekmovanje (atletika, športne igre ...) in spoznavanje novih športov, kot so lokostrelstvo, tenis, jahanje ... (Kovač in Novak, 2001; Koncept dnevov dejavnosti, 1998).

Šola v naravi

Šola mora po zakonu učencem ponuditi vsaj eno šolo v naravi v času šolanja, udeležba pa za učence ni obvezna. Priporočljivo je, da šola ponudi poletno in zimsko šolo v naravi. Šola v naravi zelo veliko pripomore k spodbujanju pozitivnih medsebojnih odnosov, pokaže pa tudi drugačno sodelovanje med učencem in učiteljem. V šoli v naravi, ki poteka zunaj stalnega prebivališča, se naj prepletajo

vsebine športa, naravoslovja, družboslovja ter glasbenega in likovnega izražanja (Kovač in Novak, 2001; Šola v naravi za devetletno osnovno šolo - koncept, 2001).

Interesne dejavnosti

Vsem učencem je potrebno omogočiti različne športne interesne dejavnosti, kjer učenci lahko bogatijo svoj prosti čas in se uveljavljajo.

Nastopi, prireditve, športna tekmovanja

Nastopi, prireditve in športna tekmovanja so nadgradnja šolske športne vzgoje in interesnih dejavnosti. Najpomembnejše je, da učencem privzgojimo pomen medsebojnega sodelovanja, poštene igre ter da se učenci znajo veseliti uspeha in s pokončno glavo prenesti poraz.

6.4. ANALIZA POSAMEZNIH DELOV UČNIH NAČRTOV Z RAZPRAVO

6.4.1. IME PREDMETA

V preteklosti zasledimo zelo veliko poimenovanj predmeta, ki mu danes rečemo športna vzgoja. V učnih načrtih iz leta 1973 in 1984 tako govorimo o telesni vzgoji, še prej pa so se pojavljali izrazi telovadba, telovadba in otroške igre, telovadba po sokolskem sistemu. Telesno vzgojo zamenja v učnem načrtu, sprejetem leta 1998, izraz športna vzgoja, ki ga zasledimo že leta 1989 in ga je v svojem delu Pogledi na zdajšnjo in prihodnjo športno vzgojo utemeljil Kristan (1989). V uradnih dokumentih se izraz športna vzgoja pojavi v Zakonu osnovni šoli leta 1996, ki v 16. členu našteva obvezne predmete osnovnošolskega izobraževanja.

(<http://www.sviz.si/files/predpisi/zakon-o-os-05.pdf>).

Kristan (1991) si je zelo prizadeval, da izraz športna vzgoja zamenja dolgo časa uveljavljen izraz telesna vzgoja. Izraz telesna vzgoja se mu zdi nesmiseln predvsem zato, ker se za doseganje vzgojno-izobraževalnih ciljev »telesne« vzgoje uporabljajo pojmi, kot so športna dvorana, športna igrišča, športna orodja, športna oprema in

nenazadnje tudi športni dan in šolska športna društva. Zaradi teh poimenovanj je zanj bolj smiseln izraz športna vzgoja.

Primerjavo pa Kristan (1991) najde tudi pri drugih predmetih. Medtem ko se glasbena in likovna vzgoja imenujeta po dejavnosti oziroma po področju ustvarjalnosti, se telesna vzgoja imenuje po anatomskem pojmu.

Telesna oziroma športna kultura se je v Evropi začela razvijati konec 18. in v prvi polovici 19. stoletja. Predmet z imenom gimnastika je v šole uvedla Danska. Izraza telesna vzgoja Evropa v začetku 19. stoletja še ne pozna, zasledimo pa izraze telesne vaje (Leibesübungen), telesna vadba (Turnbetrieb) in telovadba (Turnerei). Na Slovenskem so kolebali med izrazoma gimnastika in telovadba, vendar se je uveljavila telovadba in sicer po češkem vzoru (Kompara, 2006).

V tujini se predmet sedaj imenuje physical education, pogostokrat pa physical education and sport, physical education, sport and dance ali kar sport (Hardman in Marshall, 2000a, 2000b) .

6.4.2. ŠTEVILO UR PREDMETA

Predmetnik in učni načrt iz leta 1973 predvidevata dve ali tri ure športne vzgoje tedensko. Učenci prvega, tretjega, sedmega in osmega razreda so imeli dve uri tedensko ali letno 77 ur, učenci drugega, četrtega, petega in šestega razreda pa tri ure tedensko oziroma 114 ur letno (Vzorec časovne razvrstitve učne snovi za telesno vzgojo v osnovni šoli, 1975). V celotnem času šolanja je bil tako učenec deležen 764 ur športne vzgoje.

Po predmetniku in učnem načrtu iz leta 1984 so imeli učenci od prvega do šestega razreda tri ure telesne vzgoje tedensko, to je 105 ur na leto (skrajšala se je dolžina šolskega leta). V sedmem in osmem razredu pa je število ur ostalo enako, tako da so imeli učenci dve uri telesne vzgoje na teden ali 70 ur letno. Skupaj je tako bil osnovnošolec deležen 770 ur športne vzgoje, kar je 8 ur več kot v prejšnjem obdobju.

Predmetnik in učni načrt, ki je vstopil v veljavo leta 1998, prav tako kot prejšnja učencem prvega in drugega triletja namenjata tri ure športne vzgoje tedensko, učencem tretjega triletja pa dve uri. To pomeni, da imajo učenci od prvega do šestega razreda 105 ur letno, v sedmem in osmem razredu 70 ur in v devetem (zaradi zgodnejše zaključitve s poukom) 64 ur športne vzgoje letno; v celotnem obdobju obveznega šolanja je to 834 ur športne vzgoje (Kovač in Novak, 2001). To je največ doslej, obseg ur pa je večji zaradi podaljšanja šolanja z osmih na devet let.

Šolska ura v vsem preučevanem obdobju (1973 do danes) traja 45 minut.

V resoluciji Evropskega parlamenta (Vloga športa v izobraževanju, 2007) zasledimo poziv državam članicam, da naj bodo na urniku osnovnih šol najmanj tri ure športne vzgoje na teden (oziroma 180 minut). Šole pa bi morale čim prej preseči to minimalno predpisano število ur. Le z redno telesno aktivnostjo pomembno prispevajo k izdatkom za zdravstveno varstvo. S čim večjim številom ur športne vzgoje se pomembno prispeva tudi k odpravljanju negativnih zdravstvenih trendov, kot sta sedeč življenjski slog in debelost.

<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P6-TA-2007-0503+0+DOC+XML+V0//SL&language=SL>

Iz priporočil vidimo, da nikakor ne dosegamo priporočenega časa 180 minut tedensko. Čeprav ima večina osnovnošolcev 3 ure športne vzgoje tedensko, je to glede na dolžino šolske ure (45 minut) le 135 minut.

6.4.3. LETO SPREJEMA UČNEGA NAČRTA

Učni načrti se morajo spreminjati, če želijo slediti napredkom v družbi. Spremeniti se morajo ne le zaradi družbenih sprememb, pač pa tudi drugačnega načina življenja, ki vpliva na mlade (telesni, gibalni razvoj mladih, socialni, moralni, psihološki razvoj, zdravje mladih ...), seveda pa tudi zaradi novih športnih dejavnosti.

Od učnega načrta, ki je bil sprejet leta 1973 (zakonsko opredeljen pa leta 1969, postopno pa se je uveljavil v šolskem letu 1972/73), do načrta, ki je izšel leta 1984 (s

postopnim uvajanjem v šolskem letu 1983/84), je minilo 12 let. Oba učna načrta so že takoj uvedli v prakso (prvega celo pred uradnim sprejemom), postopnost pa je bila izvedena v zelo kratkem obdobju (tri leta). Do naslednjega učnega načrta, ki je bil sprejet leta 1998, je preteklo 14 let. Pred sprejemom je bila leta 1996 izvedena reforma šolskega sistema z novo zakonodajo in prenova vseh temeljnih vsebin. Ta učni načrt se je uvajal postopno v šolah, ki so prehajale v devetletno šolanje. V popolnosti je uveden v šolskem letu 2008/2009, torej kar deset let. V šolskem letu 2007/2008 je strokovna komisija Zavoda za šolstvo posodobila učni načrt za športno vzgojo: posodobitev ni posegla v konceptualno zasnovo učnega načrta, sprejetega 1998, postopek pa je strokovno sporen, saj učni načrt, ki so ga posodabljali, niti ni bil še vpeljan v vse razrede, poleg tega pa je posodobitev potekala brez potrebne evalvacije desetletnega uvajanja.

Pred sprejemom učnega načrta leta 1998 je bila narejena obsežna analiza. Prva faza projekta je predstavljena v gradivu Konceptcija in strategija športne vzgoje v Sloveniji, v drugi fazi pa so bile sprejete smernice in predstavljene v gradivu Smernice šolske športne vzgoje (Kristan idr., 1992). Kot priprava na prenovu učnega načrta pa so bili pripravljene še Cilji šolske športne vzgoje (Cankar idr., 1994).

Ugotovimo lahko, da je čas priprave in vpeljave zadnjega učnega načrta izrazilo daljši kot pri prejšnjih dveh.

6.4.4. KDO GA JE POTRDIL

Za razliko od zadnjega učnega načrta je prejšnja dva potrdil samo en organ. Leta 1973 ga je potrdil Strokovni svet zavoda za šolstvo SR Slovenije, leta 1984 ga je potrdil Strokovni svet SR Slovenije za vzgojo in izobraževanje. Najnovejšega pa so potrdili stopenjsko in sicer tri različne komisije, najprej Področna kurikularna komisija za osnovno šolo (ki je delovala kot strokovna komisija Nacionalnega kurikularnega sveta), nato Strokovni svet RS za splošno izobraževanje, ki je najvišji strokovni organ vlade, na koncu pa še Nacionalni kurikularni svet in sosvet praktikov, ki je deloval pri Strokovnem svetu RS za splošno izobraževanje.

Vidimo, da je učni načrt sprejet s strani treh različnih komisij oziroma svetov. Najprej je bil potrjen na najnižji ravni, s strani komisije za osnovno šolo, nazadnje pa tudi na najvišji državni ravni.

6.4.5. ANALIZA CILJEV

V vseh treh učnih načrtih se na prvem mestu pojavlja cilj, da učenci vzljubijo gibanje, da se zavedajo pomena gibanja in zdravega načina življenja.

Učni načrt iz leta 1973 pravi, da je potrebno vzgajati zdrav duh v zdravem telesu in se ne pustiti motiti škodljivim vplivom. Učni načrt iz leta 1984 pravi, naj si učenci skozi telesno vzgojo utrjujejo pozitivno zdravje, pridobivajo pogoje za pravilno rast in telesni razvoj ter se navajajo na osebno higieno in zdrav način življenja. Tudi v učnem načrtu iz leta 1998 zasledimo pomembnost športa za skladen razvoj in zdravje človeka. »Z izbranimi cilji, vsebinami, metodami in oblikami dela prispevamo k biopsihosocialnemu razvoju človeka, sprostitvi in kompenzaciji negativnih učinkov večurnega sedenja. Ob sprotni skrbi za zdrav razvoj ga vzgajamo in učimo, kako bo v vseh obdobjih življenja bogatil svoj prosti čas s športnimi vsebinami. Z zdravim načinom življenja bo tako lahko skrbel za dobro počutje, zdravje, vitalnost in življenjski optimizem« (Kovač in Novak, 1998:5).

Učenci naj bi skozi telesno oziroma športno vzgojo pridobili zaupanje vase, znali spoštovati pravila obnašanja in razvijali socialne medsebojne odnose. Proces športne vzgoje naj usposobi mlade, da sprejmejo šport kot vrednoto in kulturno samoumevnost v vseh življenjskih obdobjih. To izhodišče je še posebej izpostavljeno v zadnjem triletju učnega načrta iz leta 1998.

Analiza ciljev glede na graduacijo (splošnost oziroma operativnost)

V zadnjem učnem načrtu imamo določene splošne in operativne cilje. Operativni so opredeljeni za vsak razred posebej in razdeljeni v štiri skupine: učenje raznovrstnega športnega gibalnega (praktičnega) znanja, seznanjanje s teoretičnimi vsebinami, razvoj

gibalnih in funkcionalnih sposobnosti, posebej pa je poudarjeno oblikovanje stališč in vrednot posameznika.

Splošni cilji v učnem načrtu iz leta 1973 so:

- pridobivati telesne spretnosti in navade;
- oblikovati aktiven odnos do telesne kulture;
- pospeševati pravilno rast, skladni telesni razvoj in sposobnosti;
- navajati na osebno higieno, utrjevanje in zdrav način življenja;
- usposabljanje za pravilno vrednotenje dela in počitka;
- razvijati pravilen odnos do narave;
- privzgjajati voljo do telesnega napora in tekmovanja;
- utrjevati tovariške medsebojne odnose in pripadnosti k kolektivu;
- pospeševati telesno zmogljivost in zdravje.

Splošni cilji v učnem načrtu iz leta 1984 so:

- pridobivati trajne telesnokulturne navade za smotno izrabo prostega časa;
- oblikovati odnos do ljudskih izročil;
- razvijati smisel za zavestno disciplino, tovarštvo in kulturno vedenje;
- razvijati motorične in fiziološke sposobnosti za splošno ljudsko obrambo, varnost in družbeno samozaščito;
- oblikovati takšen sistem vrednot in znanj, da se lahko uveljavijo kot samoupravljalci in organizatorji v različnih pojavnih oblikah telesne in širše kulture.

Splošni cilji v učnem načrtu iz leta 1998 so:

- skrbeti za skladen telesni in duševni razvoj;
- skladna telesna razvitost, pravilna drža;
- zdrav način življenja (telesna nega, zdrava prehrana, ravnovesje med učenjem, športno dejavnostjo, počitkom in spanjem, odpornost proti boleznim ter sposobnost prenašanja naporov, kompenzacija negativnih učinkov sodobnega življenja);
- krepiti zdrav občutek samozavesti in zaupanja vase;

- oblikovati pozitivne vedenjske vzorce (spodbujanje k medsebojnemu sodelovanju, zdravi tekmovalnosti, spoštovanju športnega obnašanja - fair playa, strpnosti in sprejemanju drugačnosti);
- razumeti koristnost športa in navajati na kakovostno preživljanje prostega časa;
- razvijati ustvarjalnosti;
- razbremenitev in sprostitev;
- pozitivno doživljati šport, ki bogati posameznika;
- oblikovati pristen, čustven, spoštljiv in kulturnen odnos do narave in okolja kot posebne vrednote;
- spoštovati naravno in kulturno dediščino.

V vseh treh učnih načrtih vidimo, da se cilji, ki so uresničljivi v daljšem časovnem obdobju, torej splošni cilji, med seboj bistveno ne razlikujejo. V vseh treh vidimo poudarek na skrbi za zdrav način življenja ter koristno preživljanje prostega časa z gibalnimi dejavnostmi v naravi ali prostorih, ki so namenjeni športnemu udejstvovanju. Telesna oziroma športna vzgoja si prizadeva, da mladi sprejmejo šport kot vrednoto in kulturno samoumevnost v vseh življenjskih obdobjih.

V učnem načrtu iz leta 1973 (Vzorec časovne razvrstitve učne snovi za telesno vzgojo v osnovni šoli, 1975:3) so posamezni operativni cilji (poimenovani vzgojni in izobraževalni smotri) napisani ob posamezni športni dejavnosti (primer: »Gimnastične vaje: razvijanje higiensko zdravstvenih navad in čuta za vsakodnevno vadbo«, str. 3). Izobraževalni smotri pa so kratko izraženi v časovni razporeditvi snovi, npr. nizki štart (Vzorec časovne razvrstitve učne snovi za telesno vzgojo v osnovni šoli, 1975:3), pri tem pa avtorji cilje enačijo z vsebino.

Operativni cilji so posebej izpostavljeni in strukturirani (razdeljeni so v štiri skupine) le v učnem načrtu iz leta 1998 (Kovač in Novak, 2001). Napisani so sicer za vsak razred posebej, prvič pa so navedeni tudi standardi znanja, a ne za vsak razred, temveč za posamezno triletje.

Analiza ciljev glede na namen (vzgojni / izobraževalni)

Vloga šole je prvenstveno, da posreduje nova znanja, vendar je izobraževanje tudi proces vzgoje in inkulturacije, to je vključevanja v kulturo, v kateri živimo (Svetlik, 1997). Takšni naj bi bili tudi vzgojno-izobraževalni cilji posameznih predmetov.

Večina predmetov v osnovni šoli ima izobraževalne cilje, vendar pa lahko rečemo, da skoraj ni predmeta, pri katerem ne bi našli tudi vzgojnih elementov. V učnem načrtu iz leta 1973 zasledimo, da je vzgojni element pri telesni vzgoji zelo močan, saj prevladuje nad izobraževalnimi cilji. Eden od vzgojnih elementov je ta, da je udejstvovanje v športu pomembnejše od zmage. Od zmag imajo koristi le nekateri, od udejstvovanja pa vsi, ki se s športom ukvarjajo. S tem so sestavljavci hoteli postaviti ločnico med telesno vzgojo in športom. Posebej pa so nekateri vzgojni cilji v obeh učnih načrtih iz let 1973 in 1984 povezani z domovinsko vzgojo in oblikovanjem zdrave socialistične osebnosti.

Izobraževalni cilji v učnem načrtu iz leta 1973:

- učenci naj bi znali dobro teči;
- učinkovito preskočiti ovire;
- plavati in smučati;
- obvladati telo na lestvi, plezalih in zviralih;
- primerno obvladati žogo.

Izobraževalni cilji v učnem načrtu iz leta 1984:

- spoznati športne naprave in njihovo uporabnost;
- razlikovati in upoštevati razpoznavnih znakov, ki se uporabljajo med vadbo;
- spoznavanje in osvajanje športnih pojmov in igralnih pravil;
- izvajati sestavljene motorične strukture;
- naučiti se plavati.

Najbolj natančno so izobraževalni cilji razčlenjeni v učnem načrtu iz leta 1998:

- 1. razred:
 - spoznati osnovne položaje telesa, rok in nog;

- spoznavati in znati ravnati z različnimi športnimi pripomočki (žoge, kolebnice, kiji, obroči, ovire, loparji ...);
- spoznati in se učiti osnovnih elementov atletike z igro ter naravnimi oblikami gibanja;
- spoznati in učiti se gibanj z žogo;
- spoznati preproste otroške plesne igre;
- prilagoditi se na vodo do stopnje drsenja;
- spoznati gibalne dejavnosti na snegu in ledu;
- seznaniti se s primernim športnim oblačilom in obutvijo;
- spoznati različna športna orodja in pripomočke;
- razumeti preprosta pravila elementarnih iger;
- poznati osnovna načela varnosti v telovadnici, na igrišču, v bazenu;
- seznaniti se s pomenom telesne nege in higijene.

- 2. razred:

- spoznati različne položaje telesa;
- spoznati in se učiti osnovnih elementov atletike z igro;
- spoznati in učiti se gibanj z različnimi žogami;
- spoznati otroške plesne igre;
- naučiti se vsaj ene izmed tehnik plavanja do stopnje znanja plavanja 25 metrov;
- spoznati zimske športe;
- seznaniti se s primernim športnim oblačilom in obutvijo;
- znati poimenovati položaje telesa in gibe;
- spoznati različne športne naprave, orodja in pripomočke;
- razumeti preprosta pravila elementarnih in drugih iger;
- poznati in upoštevati osnovna načela varnosti v telovadnici, na igrišču, bazenu ...;
- razumeti pomen pravilne drže telesa, telesne nege in higijene.

- 3. razred:

- spoznati zahtevnejše položaje telesa in jih izvesti samostojno ali s pomočjo sošolca;

- spoznavati in znati ravnati z različnimi športnimi pripomočki (skrinja, klopi, letvenik, koza, žoge, kolebnice, kiji, obroči, ovire, loparji ...);
- spoznati in se učiti osnovnih elementov atletike;
- pridobivati različne gibalne izkušnje in znanja s prvinami gimnastike;
- spoznati in učiti se gibanj z žogo;
- spoznati nekatere moštvene igre;
- dojemati različnost v kakovosti gibanja in ta spoznanja vplesti v gibalno izraznost;
- naučiti se vsaj ene izmed tehnik plavanja do stopnje znanja plavanja 25 metrov v globoki vodi;
- spoznati zimske športe;
- seznaniti se z zahtevnejšo športno opremo, primernim športnim oblačilom in obutvijo;
- naučiti se poimenovati položaje telesa, različne gibe in nekatere organizacijske oblike;
- spoznati različne športne površine, naprave, orodja in pripomočke;
- razumeti pravila zahtevnejših elementarnih in nekaterih moštvenih iger z žogo.

- 4. razred:

- širiti gibalne zasnove, na katerih je mogoče nadgrajevati različna osnovna športna znanja;
- znati ravnati z različnimi športnimi pripomočki (žoge, kolebnice, trakovi, kiji, obroči, ovire, loparji ...);
- naučiti se osnov pravilne tehnike tekov, skokov in metov;
- naučiti se tehnike osnovnih elementov gimnastike;
- naučiti se osnovnih tehničnih in taktičnih elementov malih športnih iger;
- spoznavati družabno-plesne igre in se naučiti osnovne korake nekaterih ljudskih ter družabnih plesov;
- naučiti se ene od tehnik plavanja in preplavati 35 metrov (osvojiti priznanje delfinčka);
- naučiti se osnovnih elementov smučanja;
- poznati športna orodja in pripomočke, njihovo poimenovanje ter uporabo;

- spoznati osnovne pojme športnega izrazoslovja;
- poznati osnovne značilnosti posameznih športov;
- spoznati pravila malih športnih iger;
- spoznavati pomen ritma v vsakdanjih življenjskih pojavih in gibanju;
- razumeti prednosti primernega športnega oblačila in obutve;
- poznati in spoštovati pravila obnašanja ter osnovna načela varnosti (tudi na plavališču, v gorah, na smučišču ...);
- spoznati in razumeti pomen vpliva športne vadbe na držo, zdravje in dobro počutje.

- 5. razred:

- nadgrajevati različna sestavljena športna znanja;
- znati ravnati z različnimi športnimi pripomočki (žoge, kolebnice, kiji, obroči, ovire, loparji ...);
- naučiti se pravilne tehnike tekov, skokov in metov;
- naučiti se tehnike osnovnih elementov gimnastike in jih povezati v krajše vezave;
- naučiti se osnovnih tehničnih in taktičnih elementov športnih iger in jih uspešno uporabiti v prirejenih igralnih situacijah;
- spoznavati družabno-plesne igre in se naučiti nekatere ljudske in družabne plese;
- naučiti se ene od tehnik plavanja (osvojiti bronastega delfina);
- povezati osnovne elemente smučanja;
- poznati športna orodja in pripomočke, njihovo poimenovanje ter varno uporabo;
- poznati osnovne pojme športnega izrazoslovja;
- poznati značilnosti posameznih športov;
- poznati in upoštevati pravila malih športnih iger;
- razumeti pomen ritma v različnih življenjskih pojavih in gibanju;
- razumeti prednosti primernega športnega oblačila in obutve v različnih pogojih (vadba, tekmovanje, različne vremenske razmere ...);
- poznati in spoštovati pravila obnašanja in osnovna načela varnosti;
- razumeti pomen vpliva redne športne vadbe na držo, zdravje in dobro počutje.

- 6. razred:

- nadgrajevati različna sestavljena športna znanja;
- naučiti se pravilno tehniko tekov, skokov in metov;
- znati ravnati z različnimi športnimi pripomočki (žoge, kolebnice, kiji, obroči, ovire, loparji ...) v oteženih okoliščinah;
- naučiti se tehniko nekaterih elementov gimnastike in jih povezati v sestave;
- naučiti se osnovnih tehničnih in taktičnih elementov športnih iger ter jih uporabiti v igralnih situacijah;
- naučiti se nekatere ljudske in družabne plesse;
- spopolniti eno od tehnik plavanja (osvojiti bronastega delfina);
- naučiti se varno smučati;
- poznati športna orodja in pripomočke, njihovo poimenovanje in varno uporabo;
- razumeti nekatere pojme športnega izrazoslovja;
- poznati značilnosti posameznih športov, posebej tistih, ki so povezani z našo preteklostjo (pohodništvo in gornišstvo, smučanje ...);
- poznati in upoštevati pravila malih športnih iger;
- spoznati pomen ritma, takta in tempa v gibanju;
- razumeti prednosti primerne športnega oblačila in obutve v različnih pogojih (vadba, tekmovanje, različne vremenske razmere ...);
- spoštovati pravila obnašanja in načela varnosti, posebej na plavalnišču, v gorah, na smučišču ...;
- razumeti pomen vpliva redne športne vadbe na držo, postavo, zdravje in dobro počutje.

- 7. razred:

- spopolnjevati izvedbo osnovnih elementov atletike, gimnastike in plesa;
- spopolnjevati tehniko in taktiko športnih iger do stopnje, ki omogoča sproščeno igro;
- skladno in estetsko izvajati različne gibalne naloge ob glasbeni spremljavi;
- spopolnjevati znanje plavanja;
- razumeti vpliv športa na zdravje in dobro počutje;

- spoznati in razumeti odzivanje organizma na napor;
- spoznati primerno prehrano ob določenih športnih dejavnostih;
- upoštevati osnovna načela varnosti v športu;
- spoznati in razumeti preventivno vlogo športa v ozaveščanju proti zasvojenosti;
- spoznati možnosti vključevanja v športne dejavnosti v šoli in kraju bivanja.

- 8. razred:

- spopolnjevati izvedbo nekaterih elementov atletike, gimnastike in plesa;
- spopolnjevati tehniko in taktiko športnih iger do stopnje, ki omogoča učinkovito igro;
- skladno in estetsko izvajati različne sestavljene gibalne naloge ob glasbeni spremljavi ter izražati občutke in razpoloženja z gibanjem;
- spopolnjevati tehniko plavanja in spoznati nekatere elemente reševalnega plavanja;
- razumeti vpliv športa in redne vadbe na zdravje in dobro počutje;
- spoznati nevarnosti dehidracije;
- spoznati nevarnosti poživil;
- razumeti pojave v telesu pri različnih načinih vadbe (aerobna, anaerobna ...) in odzivanje organizma na napor;
- upoštevati načela varnosti pri različnih športih;
- spoznati in razumeti preventivno vlogo športa v ozaveščanju proti različnim oblikam zasvojenosti (kajenje, alkohol, droge ...) in drugim patološkim pojavom sodobne družbe (nasilje, samomorilstvo ...);
- seznaniti se z možnostmi vključevanja v športne dejavnosti v šoli, društvu, na počitnicah ...

- 9. razred:

- spopolnjevati izvedbo izbranih elementov atletike, gimnastičnih sestav in različnih plesov;
- spopolnjevati tehniko in taktiko športnih iger do stopnje, ki omogoča učinkovito igro;

- skladno in estetsko izvajati različne sestavljene gibalne naloge v skupini in izražati občutke ter razpoloženja z gibanjem ob glasbeni spremljavi;
- spopolnjevati znanje plavanja in spoznati elemente reševalnega plavanja;
- razumeti vpliv športa in redne vadbe na zdravje in dobro počutje;
- razumeti odzivanje organizma na napor in prilagoditev na različne oblike vadbe;
- spoznati dejavnike tveganja v vsakdanjem življenju in v športu ter upoštevati načela varnosti;
- poznati primerno prehrano ob določenih športnih dejavnostih, hidracijo, uporabo vitaminov, poživil in preparatov, ki vsebujejo hormone;
- razumeti preventivno vlogo športa v ozaveščanju proti različnim oblikam zasvojenosti (kajenje, alkohol, droge ...) in drugim patološkim pojavom sodobne družbe (nasilje, samomorilstvo ...);
- spoznati pomen športa v turizmu, gospodarstvu, rehabilitaciji.

Vidimo, da so v zadnjem učnem načrtu izobraževalni cilji izjemno natančno razdelani in obsežnejši kot v predhodnih dveh učnih načrtih. Gotovo ne smemo zanemarjati izobraževalnih ciljev športne vzgoje. Nekaterih spretnosti se morajo učenci naučiti, saj so pomembne za življenje. Vsak človek mora znati plavati in se voziti s kolesom, znati mora obvladati svoje telo v prostoru. Danes se v strokovni literaturi vse bolj uporablja izraz gibalna kompetentnost posameznika (Kovač idr., 2007).

Pri telesni oziroma športni vzgoji se izobraževalni cilji kažejo predvsem v tem, da učence naučimo razumeti osnovne zakonitosti gibalnega razvoja. Učenci se morajo zavedati, v čem je smisel pridobljenega znanja. Tako izobraževalni cilji niso usmerjeni zgolj v praktično izvedbo, ampak tudi v razumevanje športa.

Vzgojni cilji v učnem načrtu iz leta 1973 so:

- motivirati učence za ustvarjalno dejavnost na področju telesne kulture v prostem času ter jim omogočiti tako vzgojenost, ki aktivno prispeva k razvijanju socialističnih medsebojnih odnosov;
- razvijati pravilen odnos do narave, čut za varstvo narave;
- oblikovati lepo vedenje, red in spoštovanje pravil.

Vzgojni cilji v učnem načrtu iz leta 1984 so:

- oblikovati odnos do ljudskih izročil, gibalnega ustvarjanja in plesa;
- navajati na higieno in zdrav način življenja;
- ohranjati in razvijati tradicije NOB;
- zadovoljevat potrebe po uveljavljanju v skupini ter s tem pospešiti proces socializacije.

Vzgojne cilje v učnem načrtu iz leta 1998 lahko strnemo v:

- privzgojiti osnovne higienske navade (preoblačenje, umivanje po vadbi, čistoča prostorov in osebne športne opreme) in odnos do športne opreme;
- razvijati občutke zadovoljstva ob obvladanju lastnega telesa in izražanjem z gibanjem;
- oblikovanje pozitivnih vedenjskih vzorcev (spodbujanje k medsebojnemu sodelovanju, zdravi tekmovalnosti, vztrajnosti, spoštovanju športnega obnašanja, strpnosti in sprejemanju drugačnosti);
- oblikovanje pristnega, čustvenega, spoštljivega in kulturnega odnosa do narave ter okolja kot posebne vrednote;
- spoštovanje naravne in kulturne dediščine.

V vseh treh učnih načrtih je vzgojni element zelo poudarjen. Telesna oziroma športna vzgoja je eden tistih predmetov v šoli, pri katerem vzgojni element pride najbolj do izraza. Vsi trije učni načrti privzgojajo vrednote, pomembne za oblikovanje zdravega življenjskega sloga, pravilnega odnosa do narave ter oblikovanja spoštljivih medsebojnih odnosov.

Vzgojni cilji in ustrezne metode so bile vedno pedagoški odsev širšega družbenega in kulturnega dogajanja. V prvih dveh učnih načrtih je tako v veliki meri prisotna vzgoja o pripadnosti svoji domovini oziroma narodni identiteti, pri tem pa vzgoja poteka pod vplivom spoštovanja tradicije NOB, v učnem načrtu iz leta 1998 pa je posebej izpostavljen vzgojni element razvijanje zavesti o spoštovanju različnosti med ljudmi. Razlike v vzgojnih ciljih je mogoče iskati tudi v politični ureditvi države. Prva dva učna načrta lahko umestimo v čas socializma, katerega konec lahko umestimo

med letoma 1989 in 1991. Zadnji učni načrt je nastal pod vplivom razvijajoče demokracije. Tako v učnem načrtu iz leta 1998, za razliko od prejšnjih dveh, najdemo velik poudarek na razvoju splošnih, obče človeških vrednot, kot so strpnost, enakopravnosti med spoloma, spoštovanje drugačnosti ter spoštovanje otrokovih in človekovih pravic.

V preglednici 8 je predstavljena primerjava ciljev glede na njihov namen.

Preglednica 8: Primerjava ciljev v učnih načrtih iz leta 1973, 1984 in 1998 glede na namen

	1973	1984	1998
RAZVOJNI CILJI	- zagotoviti normalen telesni razvoj - krepiti organske funkcije ter telesne sposobnosti	- utrjevati pozitivno zdravje - navajati na zdrav način življenja - pridobivati pogoje za pravilno rast - razvijati motorične sposobnosti, svojstvene za posamezne športne in druge gibalne zvrsti - koordinacija gibanja vsega telesa - razvijanje moči in hitrosti - vztrajanje pri manj intenzivni dejavnosti	- skrbeti za pravilno telesno držo - razvijati funkcionalne in gibalne sposobnosti - ugotavljati in spremljati telesne značilnosti, gibalne in funkcionalne sposobnosti - razvijati vzdržljivost
SPOZNAVNI CILJI (gibalno področje)	- učenci naj bi znali dobro teči, preskočiti ovire, plavati, smučati, obvladati telo na lestvi, primerno obvladati žogo.	- izvajanje sestavljenih motoričnih struktur	- pridobivanje številnih in raznovrstnih športnih znanj (podrobneje je predstavljeno na str. 41-44)
SPOZNAVNI CILJI (teoretično področje)	- pomagati dojeti pomen telesne kulture za življenje in pridobiti osnovno znanje o zdravem načinu življenja pri delu in počitku	- spoznavanje športnih naprav in njihova uporabnost - seznanjanje s telesnokulturnimi organizacijami, športnimi in športno rekreativnimi dejavnostmi v okolju ter z nalogami in opravili telesnokulturnih delavcev - usposabljanje za ocenitev lastnih obremenitev pri razvijanju telesno vzgojnih dejavnosti, - spoznavajo pravila različnih športnih zvrsti.	1. triletnje: - spoznati športne naprave in pripomočke, osnovne pojme (gor, dol, levo, desno,...), pomen ritma v življenjskih pojavih in gibanju, osnovna pravila iger in spoštovanje športnega obnašanja, pomen sodelovanja v skupini, pomen telesne higijene in ogrevanja 2. triletnje: - spoznati pomen varovanja okolja, načela varne športne vadbe, odzivanje organizma na povečan napor, pomen telesne higijene, pomen obnašanja pri vadbi in na športnih prireditvah 3. triletnje: - spoznati pomen dobrega počutja in zdravega načina življenja, pomen primerne prehrane, odzivanje srčno žilnega in dihalnega sistema, pomen koristnega preživljanja prostega časa, pomen varovanja okolja
SOCIALNI, MOTIVACIJ- SKI, MORALNI CILJI	- uče se lepega vedenja, reda in spoštovanja pravil - razvijajo in utrjujejo tovariške medsebojne odnose in zavest pripadnosti kolektivu, discipliniranost in samoiniciativnost - razvijajo si pravilen odnos do narave, veselje do bivanja v naravi in čut za varstvo narave.	- razvijanje smisla za zavestno disciplino, tovarištvo in kulturno vedenje - zadovoljevanje potrebe po uveljavljanju v skupini in s tem pospešijo proces socializacije - si oblikujejo takšen sistem vrednot, interesov, delovnih navad in znanj, da se lahko uveljavijo kot samoupravljavci in organizatorji v različnih pojavnih oblikah telesne in širše kulture	- oblikovati pozitivne vedenjske vzorce (spodbujati k medsebojnemu sodelovanju, zdravi tekmovalnosti, spoštovanju športnega obnašanja, strpnosti in sprejemanju drugačnosti) - oblikovanje pristnega čustvenega, spoštljivega in kulturnega odnosa do narave in okolja

Analiza ciljev glede na izvor (individualni / družbeni)

Cilje je težko opredeliti glede na izvor kot samo družbene ali individualne, največkrat se ti cilji med seboj prepletajo. Lahko pa iz teh ciljev razberemo, kaj je družbeno zaželeno ali sprejemljivo.

Tudi v učnem načrtu iz leta 1973 in 1984 najdemo tako individualne kot družbene cilje. Glavni individualni cilj so razvedrilo in skrb za telesno držo ter telesno zmogljivost. Medtem pa je glavni družbeni cilj zdravje državljanov, pravilen odnos do narave, to je veselje do bivanja v naravi in čut za njeno varstvo, obramba domovine in nacionalna pripadnost pod vplivom tradicije NOB.

Primeri družbenih in individualnih ciljev v učnem načrtu iz leta 1998:

- razvijati odgovoren odnos do lastnega zdravja (prepletanje družbenega in individualnega cilja);
- spodbujati medsebojno sodelovanje, zdravo tekmovalnost in sprejemanje drugačnosti (prepletanje družbenega in individualnega cilja);
- redno spremljati kondicijsko pripravljenost in telesno težo (individualni cilj);
- razvijati kulturni odnos do narave in okolja (družbeni cilj);
- spoštovati fair play (družbeni cilj);
- doživljati sprostitveni vpliv športne vadbe (individualni cilj).

Družbene in individualne cilje lahko analiziramo tudi z zgodovinskega in pravnega vidika. V vseh modernih državah so vsi sistemi postavljeni na temeljih demokratičnosti, to pomeni, da naj bi vsi imeli enake možnosti. Poleg formalnih pravic zagotavlja država tudi osnovne pravice, ki jih morajo biti deležni vsi, ne glede na spol, raso, veroizpoved in kulturno poreklo. Posebej je individualni pristop viden v učnem načrtu iz leta 1998.

V zgodovini je bila funkcija vzgojno-izobraževalnih ciljev večkrat v lasti vladajočega razreda z namenom manipulacije z ljudmi. S temi cilji so, predvsem v totalitarnih družbenih ureditvah (fašizem, komunizem) vzgajali otroke v ljudi, ki jim je bila

največkrat odvzeta njihova osebna svoboda. V socializmu do izkoriščanja med družbenimi razredi ni prihajalo. Družbena ureditev je bila organizirana na podlagi skupne lastnine sredstev za proizvodnjo. Jugoslovanski socializem je nadaljeval v smeri razvoja neposredne demokracije, v okviru česar gre razumeti uveljavitev delavskega samoupravljanja, ki je postal bistven del jugoslovanskega socializma. Temu primerno zasledimo v učnih načrtih iz leta 1973 in 1984 skrb za obrambno sposobnost, večjo delovno učinkovitost, discipliniranost, pripadnost h kolektivu. V učnem načrtu iz leta 1998 je veliko bolj poudarjena usmeritev ciljev v posameznikovo enkratnost, individualnost, zadovoljstvo. Kljub pomembnim socializacijskim ciljem je poudarjeno tudi nujno spoštovanje različnosti med ljudmi.

6.4.6. VSEBINA

V učnem načrtu iz leta 1973 je zanimivo, da v prvih štirih razredih ni bilo poudarka na športnih igrah, razen nekaj malega v sklopu elementarnih iger.

Že v takratnem času so se pri vseh predmetih držali načela sistematičnosti in postopnosti. Vsebine ur so bile zasnovane tako, da so učitelji podajali snov od lažjega k težjemu, od enostavnega k sestavljenemu (Sluga, 1971).

V nižjih razredih osnovne šole sta bili vseskozi prisotni še dve vsebini, in sicer smučanje (program osnovne šole smučanja) ter plavanje (sprva vključeno v tečaj za neplavalce, nato pa v desetdnevni tečaj za plavalce in neplavalce). Ti dve dejavnosti sta bili največkrat odvisni od vremenskih razmer. V krajih, kjer je zapadel sneg, so to s pridom izkoriščali. Nekatere gorenjske šole so si pomagale tako, da so v zimskem času spremenili urnik. Tri ure telesne vzgoje so združili na en dan in so tako opravili vso telesno vzgojo za tisti teden (Sluga, 1971).

Vsebina ur v prvem in drugem razredu je v učnem načrtu iz leta 1973 skoraj enaka, le da so predmetniku v drugem razredu dodane borilne vaje, ki pri učencih razvijajo odločnost, moč, spretnost in pogum ter preprečujejo mehkužnost.

V takratnem času so bile zelo pomembne tudi redovne vaje, ki so bile v veliki meri vključene v program zaradi razvoja discipline in vplivov vojske. Pri teh vajah so učenci korakali v različnih formacijah in se odzivali na različna povelja. Za takratni čas je bilo to čisto nekaj normalnega, saj so bile redovne vaje pomembna vsebina že v učnih načrtih pred prvo in drugo svetovno vojno (Kompara, 2006).

Vpliv pomena obrambe domovine je viden tudi v učnem načrtu iz leta 1984. Tudi v tem obdobju spada v vsebino telesne vzgoje ljudska obramba in družbena samozaščita. Še vedno se učenci učijo, kako se rokuje in strelja z zračno puško, orientacije, premagovanja ovir, gibanja po različnem terenu ter življenja v naravi predvsem z namenom obrambe in ne z namenom spoznati orientacijo kot prostočasno rekreativno dejavnost (Predmetnik in učni načrt osnovne šole, 1983). Kasneje se vsebine, povezane z obrambo in samozaščito ne pojavljajo več.

V zadnjem učnem načrtu vidimo glede vsebin veliko spremembo glede na učni načrt iz leta 1984. Za vsak razred so najprej opredeljeni cilji in nato vsebine. Vsebine so razdeljene na praktične in teoretične, učitelj pa naj bi teoretične vsebine posredoval pri vadbi. Na koncu vsakega triletja pa so opisani tudi standardi znanja. V prejšnjih učnih načrtih ni poudarka na medpredmetnem povezovanju. V učnem načrtu iz leta 1998 je medpredmetno povezovanje zelo poudarjeno in s tem spodbuja učitelje, da posamezne vsebine poveže z drugimi predmeti.

V učnem načrtu iz leta 1998 so tako kot že leta 1984 vsebine razdeljene na triletja. V prvem triletju so vsebine specifično poimenovane (igre z žogo, atletska abeceda, gimnastična abeceda, plavalna abeceda, igre z žogo ...) in se nadgrajujejo glede na razvojno stopnjo učencev. Obvezen je dvajseturni tečaj plavanja, ki ga mora šola organizirati v drugem ali tretjem razredu, z namenom, da se učenci naučijo ene od tehnik plavanja. V drugem triletju igre z žogo zamenjajo mala košarka, mala odbojka, mali roket in mali nogomet. Poimenovanje nakazuje izvedbo v olajšanih okoliščinah (manjše igrišče, prilagojena pravila, manjše žoge ...). Pohodništvu in izletništvu pa se pridruži tudi gorništvu. V tretjem triletju pa se igre z žogo iz drugega triletja izvajajo po čisto pravih pravilih. Učitelj pri učenkah izbere najmanj dve, pri učencih pa najmanj tri športne igre.

V primerjavi vsebin iz leta 1973 in iz leta 1998 lahko vidimo, da so se vsebine drugače imenovali (kar so včasih imenovali talna telovadba, danes poimenujemo akrobatika) oziroma nekaterih ni več v zdajšnjem učnem načrtu. Ena izmed vsebin, ki je danes ne zasledimo več, so redovne vaje, ki so bile prisotne zaradi političnega (v kontekstu discipliniranja) oziroma vojaškega vpliva.

Tudi pri plavalnih vsebinah naletimo na nekaj pomembnih razlik. V učnem načrtu iz leta 1984 je merilo za znanje plavanja preplavanih 25 metrov brez prekinitve z eno izmed tehnik. V zdajšnjih merilih pa je plavalec tisti, ki preplava 50 metrov s skokom na noge in naredi vajo za varnost. Učenci, ki so imeli boljše predznanje plavanja, so vključeni v nadaljnji program izpopolnjevanja plavanja v šoli v naravi. Tako naj bi bil učenec sposoben plavati 10 minut neprekinjeno.

Poimenovanje vsebin

Vsebine so se skozi različne učne načrte spreminjale. Nekatera so bile dodane, nekatere pa so zaradi družbeno-političnih razmer izgubile svoj pomen. Tako zasledimo v učnih načrtih iz leta 1973 in 1984 vsebine, povezane z obrambo domovine in samozaščito, to so redovne vaje, obramba in zaščita ter rokovanje in streljanje z zračno puško. Te vsebine se v učnem načrtu iz leta 1998 ne ponavljajo več. Velika večina vsebin pa je v vseh treh opisanih učnih načrtih enaka, le poimenovanje se je skozi leta spreminjalo, nekatere vsebine so v zadnjem učnem načrtu izrazito manj zahtevne (npr. gimnastika), druga pa veliko bolj (npr. plavanje in športne igre).

V učnem načrtu iz leta 1973 se poimenovanje vsebin v prvih štirih razredih ne spremeni, v naslednjih štirih razredih pa dobijo vsebine drugačna poimenovanja oziroma se spremenijo. Tako vaje oblikovanja zamenjajo gimnastične vaje, osnovne telesne spretnosti se preimenujejo v atletiko, ritmiko nadomestijo ljudski plesi.

V učnem načrtu iz leta 1998 se poimenovanje vsebin nekako nadgrajuje, od iger z žogo prek male košarke do košarke. Vsebine se tako nadgrajujejo tudi pri odbojki, nogometu in rokometu. V prvem triletju zasledimo vsebine atletska abeceda, gimnastična abeceda, plesne igre in plavalna abeceda. Te vsebine se drugem triletju

preimenujejo v atletiko, gimnastiko z ritmično izraznostjo, ples ter plavanje in nekatere vodne dejavnosti. Tako že po poimenovanju vsebin vidimo načelo postopnosti.

6.4.6.1. ANALIZA PO PANOGAH, IZHAJAJOČ IZ UČNEGA NAČRTA 1998

ATLETIKA

Pojavlja se v vseh treh učnih načrtih kot ena temeljnih vsebin. V prvih štirih razredih učnega načrta iz leta 1973 je poimenovana kot osnovne telesne spretnosti in se v petem razredu preimenuje v atletiko. V učnem načrtu iz leta 1984 zasledimo izraz osvajanje osnovnih športnih znanj in sposobnosti iz atletskega peterboja. V zdajšnjem učnem načrtu se v prvem triletju uporablja izraz atletska abeceda, v ostalih razredih pa atletika. Atletske vsebine so v vseh treh učnih načrtih dokaj podobne. Hoja je v učnem načrtu iz leta 1973 opisana kot posebna disciplina. Razliko opazimo tudi pri metih, saj v učnem načrtu iz leta 1973 ne zasledimo suvanja krogle, temveč samo met žogice in met čez glavo nazaj ter suvanje težke žoge. V vseh treh učnih načrtih učenci spoznajo tudi skok v daljino in v višino. Pri skoku v višino naj bi v prvih dveh učnih načrtih učenci morali osvojiti prekoračno tehniko ter tehniko western-roll. V učnem načrtu iz leta 1998 pa tehniko western-roll zamenjajo le vaje za tehniko flop.

GIMNASTIKA

V prvih štirih letih učnega načrta iz leta 1973 je bilo več vsebin povezanih z gimnastiko, in sicer gimnastične vaje, talna telovadba in ritmika. V višjih razredih pa so bile dodane še vaje na orodju. V tem času je bila gimnastika ena glavnih športnih zvrsti. V zadnjem učnem načrtu so avtorji gimnastiko v 1. triletju poimenovali gimnastična abeceda, s čimer so želeli poudariti, da so to najbolj osnovne prvine (gibanja in položaji), nato pa se v drugem in tretjem triletju gimnastična abeceda preimenuje v gimnastiko z ritmično izraznostjo, kje so gimnastičnim prvinam (gimnastičnim vajam, akrobatiki, preskokom, prvinam na orodjih in skokom z male prožne ponjave) dodali še ritmične prvine (brez pripomočka in z drobnimi pripomočki – kolebnicami, trakovi, žogami ...) (Kovač, 2006).

PLES

V učnem načrtu leta 1973 se ples pojavlja kot ritmika ter ritmika in ljudski plesi. Večinoma so se učenci igrali igrice ob glasbeni spremljavi in plesali ljudske plesne, povezane z ljudskimi običaji. V učnem načrtu iz leta 1984 se vsebine niso spreminjale. V zdajšnjem učnem načrtu se plesne igre, ki so v programu prvega triletja, namenjene temu, da se učenci spoznavajo s povezovanjem gibanja in ritma; v drugem in tretjem triletju se nadgradijo v ples, kjer učenci spoznavajo od družabnih, ljudskih, sodobnih in skupinskih plesov do aerobike.

IGRE Z ŽOGO

V učnem načrtu iz leta 1973 so imeli v nižjih razredih elementarne igre, ki so jih v višjih razredih zamenjale športne igre. Zanimivo je, da je bila v petem razredu izbrana ena športna igra, ki so jo učenci gojili do konca šolanja. Izbrali so jo glede na željo učencev, materialne pogoje in glede na tradicijo kraja. V učnem načrtu iz leta 1984 pa so morali v šestem razredu izbrati dve športni igri, ki jih prav tako gojijo do konca šolanja. V učnem načrtu iz leta 1998 je to področje najbolj urejeno. Od iger z žogo, ki so v programu prvega triletja (namen je usvojiti temeljna gibanja z različnimi žogami, kot so podajanja, lovljenja, metanja, vodenja z roko, nogo, pripomočki ..., in ne usvajanje posameznih športnih iger), preidemo v drugem triletju na malo košarko, malo odbojko, mali rokomet in mali nogomet (poudarek je na prilagojenosti pripomočkov in naprav ter pravil). Te vsebine pa se v tretjem triletju preimenujejo v košarko, odbojko, rokomet in nogomet. V drugem triletju naj bi učenci spoznali vse štiri športne igre, ki so značilne za naše kulturno okolje, v zadnjem triletju pa ima učitelj možnost izbire najmanj dveh pri dekletih oziroma treh športnih iger pri fantih.

POHODNIŠTVO

V vseh treh omenjenih učnih načrtih je pohodništvo dejavnost oziroma vsebina, ki se izvaja na športnih dnevih. V učnem načrtu iz leta 1973 je bilo pohodništvo vsebina, ki je bila najpogosteje povezana z obiskovanjem krajev NOB na bližnjih vzpetinah. V učnem načrtu iz leta 1984 vidimo priporočilo, naj šole v okviru šolskih športnih društev ustanovijo planinsko sekcijo. V najnovejšem učnem načrtu (1998) se v prvem

triletju uporablja izraz izletništvo in pohodništvo. V drugem in tretjem triletju pa se doda še gornišstvo. Učenci morajo, po učnem načrtu, v prvih šestih razredih opraviti vsako leto dva pohoda, v razredih od sedmega do devetega pa en pohod, ki je zahtevnejši. Kot dodatne dejavnosti učni načrt priporoča dva programa, ki potekata na nacionalni ravni: Ciciban planinec in Mladi planinec. V vseh treh učnih načrtih je glavni cilj, da učenci ohranjajo prvinski stik z naravo, odkrivajo lepote pokrajine in razvijajo aerobno vzdržljivost.

PLAVANJE

Plavanje ima zelo pomembno mesto v vseh treh omenjenih učnih načrtih. Koristnosti plavanja ni potrebno posebej poudarjati. Je ena najbolj primernih športnih zvrsti, saj vpliva na razvitost celega telesa, ne obremenjuje sklepov, skrbi za lepo držo in krepi srčno mišico. Sluga (1971) pravi, da so trije najboljši zdravniki v naravi sonce, voda in zrak. Zato plavanje lahko prištevamo med najbolj zdrave športe.

V učnem načrtu iz leta 1973 je bilo navedeno, da naj šole v četrtem razredu organizirajo desetdnevni tečaj za neplavalce (vključene naj bi bile naslednje vsebine: prilagajanje na vodo, vaje plovnosti, drsenja in preprostega načina plavanja) ter desetdnevni tečaj za plavalce (kravl, prsno plavanje, start in obrat, potapljanje ter skok na glavo). Od prvega do tretjega razreda so izvajali tečaje za neplavalce. Vse to je bilo le priporočeno, ne pa obvezno.

V načrtu iz leta 1984 mora šola organizirati 25-urni tečaj plavanja v prvem, drugem ali tretjem razredu, najbolje v obliki šole v naravi, vendar nihče ni nadzoroval izvedbe, kajti 25-urni tečaj ni bil del rednega pouka športne vzgoje. Učenec, ki je preplaval 25 metrov, je postal plavalec.

V učnem načrtu iz leta 1998 so plavalne vsebine prisotne v vseh razredih. V prvem triletju kot plavalna abeceda, v drugem kot plavanje in nekatere vodne aktivnosti, v tretjem pa je plavanje ponujeno kot dodatna vsebina. V drugem ali tretjem razredu mora šola organizirati 20-urni plavalni tečaj (ni nujno v strnjeni obliki), ki pa je del rednega pouka. V drugem triletju mora šola ponuditi poletno šolo v naravi, udeležba učencev pa je neobvezna, saj sodi šola v naravi v razširjeni program osnovne šole

(Koncept šole v naravi, 2001). V šestem razredu mora šola preveriti znanje plavanja, v tretjem triletju pa mora organizirati tečaj za neplavalce (Jurak in Kovač, 2007).

Velik korak naprej je viden v zadnjem učnem načrtu glede varnosti. V skupini neplavalcev je lahko največ 8 učencev, plavalcev pa je lahko največ 12. V prejšnjih dveh pa je skupina neplavalcev lahko štela 10 učencev, 15 pa jih je lahko bilo v skupini plavalcev.

Velik napredek pa je viden tudi v merilih znanja plavanja. V učnem načrtu iz leta 1973 ni opredeljeno, koliko in v kakšni tehniki bi moral učenec plavati, da postane plavalec. V učnem načrtu iz leta 1984 je merilo za znanje plavanja plavanje v eni od tehnik, v kateri učenec preplava 25 metrov brez prekinitve. Da je učenec vključen v nadaljnji program izpopolnjevanja, mora neprekinjeno plavati 10 minut in izpolniti normo v plavanju na 50 metrov. Torej imamo v tem učnem načrtu samo dva kriterija, ki opredeljujeta znanje plavanja.

V učnem načrtu iz leta 1998 je teh kriterijev več. Od leta 1997 veljajo dopolnjeni kriteriji za ocenjevanje znanja plavanja in plavalnih sposobnosti. Teh kriterijev je osem. Smiselno so oblikovani tako, da z različnimi vsebinami in didaktičnimi metodami enkrat poudarjamo razvoj motoričnih sposobnosti, drugič uvajanje plavalnih znanj, spet tretjič psihosocialne in vrednotne vidike na posamezni razvojni stopnji učencev. Tako učenec postane plavalec, ko preplava 50 metrov v poljubni tehniki s skokom v vodo na noge in opravljeno nalogo za varnost (Jurak in Kovač, 2007).

SMUČANJE

V učnem načrtu iz leta 1973 je bilo smučanje vsebina, ki je niso obdelale vse šole. Če je bila šola v krajih, kjer bilo dovolj snega in je bilo smučišče blizu šolske stavbe, je bil pouk telesne vzgoje lahko namenjen tudi smučanju. Nekatero gorenjske šole so problem rešile tako, da so v zimskem času spremenile urnik. Dve ali tri ure telesne vzgoje so združili na en dan in so tako opravili vso telesno vzgojo za tisti teden. To pa ni bilo ravno najbolje, saj so bili tako učenci aktivni samo enkrat tedensko (Sluga, 1975). Tečaji smučanja so bili redki, saj učenci niso imeli smučarske opreme.

V četrtem ali petem razredu učnega načrta iz leta 1984 je bilo smučanju namenjenih 20 do 30 ur v obliki tečaja. Priporočljiva je bila organizacija šole v naravi.

V zdajšnjem učnem načrtu se v prvem triletju uporablja izraz zimske dejavnosti, kjer potekajo razne igre na snegu, predvsem pa prilagajanje na smuči in spoznavanje smučarskih naprav. Zimske dejavnosti spadajo k dodatnim vsebinam, ki jih ponudijo šole, ki imajo pogoje. Vsebine pa lahko šola izpelje tudi v obliki športnih dni. V drugem triletju se uporablja izraz smučanje in nekatere zimske dejavnosti. Poleg smučanja se učenci spoznavajo tudi z drsanjem, sankanjem in tekom na smučeh. Šola mora v petem razredu ponuditi učencem zimsko šolo v naravi. V tretjem triletju pa šola ponudi smučanje in nekatere zimske dejavnosti kot dodatne vsebine, običajno v obliki zimskega športnega dneva. Učenci se spoznavajo z nadaljevalno šolo smučanja. Tega so deležni le tisti učenci, ki se odločijo za smučarski športni dan.

6.4.7. TEORETIČNE VSEBINE

V učnem načrtu iz leta 1973 zasledimo teoretične vsebine samo pri atletskih vsebinah, drugače pa se teoretična obravnava snovi vključuje v proces samega poučevanja. Učenci naj bi poznali pomen pokončne drže in pravilnega postavljanja stopal, metode in sredstva za povečanje hitrosti in vzdržljivosti, način in sredstva za vadbo skoka v višino in v daljavo. V primerjavi z učnim načrtom iz leta 1998 je teh teoretičnih vsebin manj.

V učnem načrtu iz leta 1984 teoretični cilji niso posebej podani, so pa teoretične vsebine prvič posebej omenjene. Učenci nove športne pojme in pravila iger spoznavajo vzporedno z osvajanjem športnih znanj. Teoretično obravnavo snovi povezujejo neposredno s praktičnim delom.

Teoretične vsebine so v zadnjem učnem načrtu podane kot splošne in specifične. Splošne so napisane za vsako triletje posebej ob koncu triletja, specifične pa v

vsakem razredu pri posameznem športu. V primerjavi s prejšnjima dvema načrtoma so te vsebine najbolj natančno dodelane.

6.4.8. DIDAKTIČNA PRIPOROČILA

Pouk telesne ozirom športne vzgoje je v vseh treh učnih načrtih za vse učence in učenke obvezen. V učnem načrtu iz leta 1984 zasledimo, da so učenci, ki so oproščeni, dolžni prisostvovati pri pouku telesne vzgoje. Sodelujejo pri aktivnostih, ki jih lahko izvajajo glede na zdravstveno stanje. K temu stremi tudi zadnji učni načrt.

V učnem načrtu iz leta 1973 in 1984 je pouk telesne vzgoje do vključno četrtega razreda skupen za oba spola, od petega razreda naprej pa je zaradi fizioloških razlik ločen po spolu. V učnem načrtu iz leta 1998 se ta razdelitev prestavi v drugo triletje, torej v šesti razred, vendar je starost učencev enaka kot v prejšnjih dveh načrtih.

V učnem načrtu iz leta 1973 je poudarjeno, da se ur praviloma ne sme združevati (ti. blok ure), medtem ko v učnem načrtu iz leta 1998 tega izrecno ne prepovedujejo. Šola mora v učnem načrtu iz leta 1998 ponuditi učencem poletno in zimsko šolo v naravi, medtem, ko v prejšnjih dveh načrtih obliko učenja plavanja ali smučanja v šoli v naravi samo priporočajo, če imajo šole pogoje za njeno izvedbo.

V vseh treh učnih načrtih opazimo težnjo k izvajanju čim večjega števila ur telesne oziroma športne vzgoje v naravnem okolju.

Posebna pozornost pa je namenjena tudi varnosti, ki jo v vseh treh učnih načrtih omenjajo kot zelo pomembno.

Kot pri vsakem predmetu, se tudi pri telesni oziroma športni vzgoji pojavlja ocenjevanje. V učnih načrtih iz leta 1973 (po letu 1975) in 1984 je ocenjevanje besedno, v zadnjem učnem načrtu pa je v prvem triletju opisno, v drugem in tretjem triletju pa številčno. Velik poudarek je na načrtovanju ure športne vzgoje. Snovna, organizacijska ter količinska priprava so nujni del načrtovanja vsake vadbene enote,

ki mora biti sestavljena iz treh logično povezanih delov (pripravljalnega, glavnega in sklepnega).

Športni dan

Število ter obseg športnih dni se skozi različne učne načrte spreminja. V učnem načrtu iz leta 1973 je šola dolžna organizirati štiri športne dneve, vsak športni dan pa mora trajati najmanj 240 minut. V učnem načrtu iz leta 1984 je v programu en športni dan več, vendar je peti športni dan organiziran v okviru obrambnih dejavnosti. Športni dan mora trajati najmanj 6 šolskih ur, učenci pa morajo biti aktivno zaposleni vsaj 180 minut. V zadnjem učnem načrtu je učencem vseh razredov namenjenih vsako leto pet športnih dni, vsak mora trajati najmanj 4 ure (Koncept dnevov dejavnosti, 1998).

Ljubezen do domovine je bila v časih prvega opisanega učnega načrta zelo poudarjena, kar se kaže v vsebini športnega dne, ko učenci obišejo kraje, kjer so bili prisotni partizani. Ti kraji so bili ponavadi na hribovitih območjih, zato je bil cilj takšnega izleta otrokom vzbuditi veselje do pohodništva in privzgojiti pravilen odnos do narave.

Če so bile v kraju množične manifestacije za proslavitev dneva mladosti, so učitelji aktivno vključili razred v proslavljanje. Cilj takšnega športnega dne je bil, da otroci sami naredijo nek program in z njim nastopajo (Sluga, 1971).

7. SKLEP

Slovenija je v zanje pol stoletja na udaru mnogih sprememb v političnih, ekonomskih, družbenih in drugih sistemih. Spreminjali pa so se tudi sistemi vzgoje in izobraževanja. Te spremembe so nastale zlasti zaradi večje strokovnosti in večjega znanja ljudi na posameznih področjih.

Šolska športna vzgoja (prej telesna vzgoja) ni imela vedno takšnega statusa, kot ga ima danes. Današnji predmet športna vzgoja tudi nima od nekdanjega naziva. V preteklosti smo poznali različna pojmovanja, od telovadbe, telesne vzgoje, do naziva kot ga poznamo danes, torej do športne vzgoje. To pojmovanje, ki je tudi najbolj strokovno utemeljeno, je uradno začelo veljati s sprejeto zakonodajo leta 1996 in z novimi učnimi programi, ki so se začeli vpeljevati z učnim načrtom, ki je bil sprejet leta 1998.

V času učnega načrta za telesno vzgojo iz leta 1973 je bil ta predmet postavljen nekoliko v ozadje, ljudje niso posvečali prav veliko pozornosti športu. Ljudje so bili še dovolj telesno dejavno (fizično poklicno delo, delo doma) in so, raje kot športnemu udejstvovanju, svoj prosti čas namenjali dodatnemu delu ali počitku. Razlog za to, da je bila telesna vzgoja neenakovreden predmet, tiči tudi v tem, da učitelji niso bili dovolj dobro strokovno izobraženi, pa tudi pogoji dela (pripomočki, prostori ...) niso bili najboljši. Vse to se je počasi spreminjalo na boljše. V predmetniku in učnem načrtu iz leta 1973 lahko vidimo, da je bilo v prvem in tretjem razredu 77 ur telesne vzgoje. V novejšem predmetniku in učnem načrtu (1984) se je ta številka povečala na 105 ur telesne vzgoje tako v prvem kot tretjem razredu osnovne šole, ves čas pa ostaja enako število v zadnjih letnikih šolanja, to je dve uri tedensko. To število ur se do danes ni spremenilo. V predmetniku in učnem načrtu iz leta 1998, bi glede na hiter in predvsem zdravju nekoristen tempo življenja, morali nameniti športni vzgoji večje število ur.

Vsi opisani učni načrti poudarjajo pomen telesne dejavnosti za zdravje in dobro počutje. V učnem načrtu iz leta 1984 že zasledimo pobudo, da bi bili otroci vsakodnevno deležni športne aktivnosti. Zato so v tem učnem načrtu poleg rednih ur

pouka obvezne tudi dejavnosti, kot so minuta za zdravje, aktivni odmori in športni dnevi.

Danes bo treba razmišljati predvsem o tem, kako zagotoviti količino športne vzgoje (180 minut tedensko), ki jo je leta 2007 evropskim državam priporočil Evropski parlament (Vloga športa v izobraževanju, 2007), saj vemo, da je večina slovenskih učencev deležna le 135 minut strokovno vodene športne vzgoje tedensko, količina pa je še manjša (70 minut) v zadnjem triletju osnovne šole.

Na uresničevanje ciljev športne vzgoje pa ne vpliva le količina, ampak predvsem kakovost pouka. Eden od pogojev za kakovostno delo učiteljev je tudi učni načrt.

Da je zdajšnji učni načrt strokovno najbolj dodelan, lahko sklepamo iz tega, da so ga potrdile različne komisije, ki pokrivajo več različnih področij. Učni načrt iz leta 1973 je potrdil samo en organ. S tem, ko so učni načrt leta 1998 potrdile tri, po stopnjah različne komisije, je ta učni načrt veliko pridobil na veljavi.

Napredek učnega načrta iz leta 1984 glede na predhodnega vidimo v tem, da se učence obravnava bolj celostno v njihovem razvojnem obdobju in ne le od razreda do razreda. Zato je učni načrt iz leta 1984, za razliko od tistega iz leta 1973, prilagojen trem obdobjem. V prvem obdobju so otroci od prvega do tretjega razreda, v drugem od četrtega do petega razreda in v tretjem obdobju od šestega do osmega razreda. Ta razdelitev se nadaljuje tudi v zadnjem učnem načrtu iz leta 1998, kjer so obdobja razdeljena na triletja. Učenci si na tak način, skozi daljše vadbeno obdobje pridobe več spoznanj, navad in veščin. Pouk športne vzgoje je skozi obdobje po vsebini in obliki postal raznovrstnejši in bogatejši. Z jasno opredeljenimi cilji pa se lahko športna vzgoja postavi ob bok drugim predmetom in je tako z njimi bolj enakovredna. V vseh treh obravnavanih učnih načrtih je cilj v pridobivanju raznovrstnih športnih znanj ter razvoju gibalnih in funkcionalnih sposobnosti. Kar pa je v današnjem času najpomembnejše, pa je to, da športna vzgoja poskuša oblikovati vrednote posameznika, saj lahko s pomočjo športa razvijamo temeljne vrednote, kot so strpnost, solidarnost, samoobvladanje, samozavest, spoštovanje pravil, odnos do narave, zdravo tekmovalnost, delavnost.

Ko analiziramo cilje, vidimo, da se tudi pri snovanju učnih načrtov ne moremo izogniti trenutni družbeni ureditvi države. V prvem (1973) in drugem (1984) omenjenem učnem načrtu vidimo nekaj vplivov socializma in poudarjene domovinske vzgoje. Učence so izobraževali pod vplivom NOB, učili so jih rokovanja z orožjem ter jim privzgjajali pripadnost domovini. Danes se prav tako čuti vpliv zdajšnje politične ureditve, torej demokracije. Poudarek je na spoštovanju vrednot, kot so strpnost, enakopravnost med spoloma, spoštovanje drugačnosti ter spoštovanje otrokovih in človekovih pravic. Prav posebej je poudarjena individualnost in varstvo osebnih podatkov, kar povzroča učiteljem športne vzgoje lahko določene probleme (ne poznajo npr. določenih zdravstvenih posebnosti učencev).

Vzgojni element je pri športni vzgoji zelo močan; v prvih dveh omenjenih učnih načrtih se to najbolj vidi v povezavi z domovinsko vzgojo ter pri oblikovanju zdrave socialistične osebnosti s športno dejavnostjo. V zadnjem učnem načrtu pa so poleg vzgojnih ciljev pomembnejšo veljavo dobili izobraževalni cilji, ki so tudi bolj natančno razdelani in so zato bolj obsežni. Učenci se pač morajo naučiti nekaterih spretnosti, ki jim omogočajo doseči primerno gibalno kompetentnost.

Tudi vsebine telesne oziroma športne vzgoje so se skozi čas spreminjale, videti je tudi vpliv politične oziroma družbene ureditve (redovne vaje, obravnava puške ...). V zdajšnjem učnem načrtu so sistematično podane tako praktične kot teoretične vsebine, česar v prejšnjih dveh učnih načrtih ni bilo. Praktične vsebine so bolj natančno opredeljene, šole pa lahko učence spoznajo tudi z drugimi, ne tako tradicionalnimi športnimi zvrstmi (tenis, borilni športi, aerobika ...). Vsebine so se v različnih učnih načrtih različno imenovali (kar so včasih imenovali talna telovadba, danes poimenujemo akrobatika).

Veliko pozornost dajejo šole tudi plavalnim vsebinam, saj je znanje plavanja ena bistvenih nalog zadnjih dveh učnih načrtov (1984 in 1998). Za razliko od prejšnjih dveh učnih načrtov je plavanje zdaj podprto tudi s strani države, saj sofinancira določene programe (šole v naravi, tečaj za neplavalce). V prejšnjih dveh učnih načrtih šola v naravi za šole ni bila obvezna. V zdajšnjem pa mora šola obvezno ponuditi poletno in zimsko šolo v naravi. Tudi s tega stališča vidimo, kakšno težo ima znanje plavanja v osnovnošolskih programih športne vzgoje.

Vsebine so bile v teh treh učnih načrtih obravnavane zelo različno. Vsebina, ki se je v učnem načrtu iz leta 1973 v nižjih razredih imenovala elementarne igre, v višjih pa športne igre, obravnava samo eno športno igro, ki so jo učenci gojili do konca šolanja. Verjetno je bilo to pogojeno tudi z materialnimi pogoji šole. Šole v takratnem času niso imele denarja za različne pripomočke, kot jih imamo danes. V učnem načrtu iz leta 1984 so šole v šestem razredu že lahko izbrale dve športni igri, ki so ju prav tako gojili do konca šolanja. Največkrat so izbirali glede na materialne zmožnosti, tradicijo kraja in vremenske pogoje. V zadnjem učnem načrtu (1998) je vidna prevlada športnih iger. Učenci v drugem triletju spoznajo vse štiri športne igre, ki so značilne za naše kulturno okolje, v zadnjem triletju pa ima učitelj možnost izbire najmanj dveh pri dekletih oziroma treh športnih iger pri fantih. Tudi tukaj se pozna tradicija kraja (tako npr. na območju Celja prevladuje rokomet).

Atletika je vsebina, ki v vseh treh učnih načrtih nastopa kot ena temeljnih disciplin. Atletske discipline so si v tem časovnem obdobju dokaj podobne, bistveno razliko lahko vidimo pri skoku v višino, kjer je v zadnjem učnem načrtu tehniko western-roll zamenjala priprava na tehniko flop. To pa je seveda razumljivo, saj tako kot vse druge discipline tudi atletika razvija in spreminja.

Slovenski osnovnošolci bi zaradi sedečega načina življenja ob sodobni tehnologiji potrebovali več gibanja oziroma telesne dejavnosti v prostem času. To lahko dosežemo le z dobro postavljenimi cilji športne vzgoje, kakovostnejšim delom in večjim številom ur. Mlade je potrebno izobraževati in vzgajati v tej smeri, da se lahko tudi s športom koristno preživlja prosti čas. S tem pa poskrbimo za zdrav slog življenja in ne dopustimo negativnim vplivom okolja, da nas posrkajo vase. Zaradi velikih sprememb mladih pa bi bilo treba učni načrt posodobiti predvsem tako, da se bolj izpostavi razvoj določenih prvin gibalne kompetentnosti posameznika (spodbujanje razvoja aerobne vzdržljivosti in nekaterih vrst moči), v večji meri poskrbi za zdravju prijazno vadbo, izloči določene (pretežke) vsebine, zmanjša količino vsebin in bolj natančno opredeli standarde znanja. Podlaga za vsake spremembe pa mora biti izdelana evalvacija uresničevanja zdajšnjega učnega načrta in analiza prednostnih potreb otrok v različnih razvojnih obdobjih.

8. VIRI

Bradač, F. (1955). *Latinsko-slovenski slovar*. Ljubljana: Državna založba Slovenije.

Cankar, A. (1989). Jasno določeni cilji so pogoj za kakovostno športno vzgojo v šoli. *Telesna kultura*, 3-4, str. 18-23.

Cankar, F., Kovač, M., Horvat, L., Zupančič, M. in Strel, J. (1994). *Cilji šolske športne vzgoje. Uvodna izhodišča*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo in šport.

Hardman, K., & Marshall, J. J. (2000a). Physical education in school: Preliminary findings of a worldwide survey. *International Council of Health Physical Education and Recreation Journal*, 36(3), 9-13.

Hardman, K., & Marshall, J. J. (2000b). Physical education in school: Preliminary findings of a worldwide survey, Part II. *International Council of Health Physical Education and Recreation Journal*, 36(4), 8-12.

Jurak, G. in Kovač, M. (2007). *Priporočila za izpeljavo športnovzgojnega procesa: opravičevanje, učenje plavanja, športni oddelki in spremljava telesnega in gibalnega razvoja*. Ljubljana : Fakulteta za šport, Katedra za športno vzgojo : Zveza društev športnih pedagogov Slovenije.

Kompara, A. (2006). *Gimnastika v učnih načrtih športne vzgoje osnovnih in srednjih šol do leta 1941*. Diplomsko delo, Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Fakulteta za šport.

Koncept dnevov dejavnosti –. (1998). Pridobljeno 25.11.2008 z http://www.mss.gov.si/fileadmin/mss.gov.si/pageuploads/podrocje/os/devetletka/a/program_drugo/Dnevi_dejavnosti.pdf

Kovač, M. (2002). Novi učni načrti za športno vzgojo v devetletki. *Šolski razgledi*, 6, str. 13.

- Kovač, M (2006). Gimnastično znanje učencev v slovenskih osnovnih šolah ter njegovo preverjanje in ocenjevanje. *Šport* 54(2): 11-18.
- Kovač, M., Jurak, G., Starc, G., Strel, J., Bučar Pajek, M., Bizjak, K. idr. (2007). *Šport in življenjski slog slovenskih otrok in mladine*. Ljubljana: Fakulteta za šport, Inštitut za kineziologijo: Zveza društev športnih pedagogov Slovenije.
- Kovač, M. in Novak, D. (2001). *Učni načrt: program osnovnošolskega izobraževanja. Športna vzgoja*. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport.
- Kovač, M. in Strel, J. (2002). Kurikulum. Pridobljeno 1.5.2008 iz http://www.student-info.net/sis-mapa/skupina_doc/fsport/knjiznica_datoteke/935713_5_kurikulum4.11.ppt#256,1,KURIKULUM
- Kovač, M. in Strel, J. (2003). Pomen ciljev pri načrtovanju vadbe. Pridobljeno 1.10.2008 iz http://www.fsp.uni-lj.si/didaktika/Predavanja/2005_06/trenerji/Trenerji-didaktika-cilji.pps
- Kramar, M. (1994). *Načrtovanje in priprava vzgojno-izobraževalnega procesa v šoli*. Nova Gorica: Educa.
- Kristan, S. (1987). Ali je zdajšnji učni načrt telesne vzgoje res tako dober kot se oznanja? *Telesna kultura*, 2, 9-12.
- Kristan, S. (1991). *Pogledi na zdajšnjo in prihodnjo šolsko športno vzgojo*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo in šport.
- Kristan, S., Cankar, A., Kovač, M. in Praček, T. (1992). *Smernice šolske športne vzgoje*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo in šport.
- Križnar, I. (1973). Nekaj misli k novemu učnemu načrtu telesne vzgoje v osnovni šoli. *Telesna kultura*, 5-6, 5-7.

- Križnar, I. in Serpan, E. (1978). Telesna vzgoja v šolah od osvoboditve do danes. V S. Pavlič (ur.), *Razvoj šolske telesne vzgoje na Slovenskem* (str. 24-56). Ljubljana: Slovenski šolski muzej.
- Kroflič, R. (1997). Učno-ciljno in procesno-razvojno načrtovanje kurikula. V Barle Lakota, A (ur.) in Bergant, K (ur.), *Kurikularna prenova* (str. 97-216). Ljubljana: Nacionalni kurikularni svet.
- Kroflič, R. (2002). *Izbrani pedagoški spisi: vstop v kurikularne teorije*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- Načela in cilji sindikata vzgoje, izobraževanja, znanosti in kulture Slovenije. (december 1998). Pridobljeno 10.10.2008 iz <http://www.sviz.si/?page=si/predstavitev/program>
- Ostaneck, F. (1969). *Ob stoletnici osemletne obvezne osnovne šole na Slovenskem 1869-1969*. Ljubljana: Slovenski šolski muzej.
- Pirc, M. (1991). *Metodika šolske športne vzgoje*. Ljubljana: Fakulteta za šport.
- Pirc, M., Križnar, I. in Rozman, M. (1984). *Priročnik za pedagoge telesne vzgoje:(usmerjenoizobraževanje)*. Ljubljana: Šolski center za telesno vzgojo
- Predmetnik in učni načrt osnovne šole*. (1983). Ljubljana: Zavod SR Slovenije za šolstvo.
- Predmetnik in učni načrt za osnovno šolo*. (1969). Ljubljana: "Prosvetni delavec".
- Rozman, M. (1982). Novi učni načrt za telesno vzgojo v osnovni šoli. *Telesna kultura*, 3-4, 16-17.
- Sluga, S. (1971). *Telesna vzgoja za nižje razrede osnovne šole*. Ljubljana: Mladinska knjiga.

Sluga, S. (1975). *Telesna vzgoja za višje razrede osnovne šole*. Ljubljana: Mladinska knjiga.

Stepišnik, D. (1978). Šolska telesna vzgoja do leta 1945. V S. Pavlič (ur.), *Razvoj šolske telesne vzgoje na Slovenskem* (str. 5-21). Ljubljana: Slovenski šolski muzej.

Svetlik, I. (1997). Sredi kurikularne prenovе. Zbornik kurikularna prenova. Ljubljana: Nacionalni kurikularni svet.

Svetina, J. (1990). *Slovenska šola za novo tisočletje: kam in kako s slovensko šolo*. Radovljica: Didakta

Šola v naravi za devetletnoosnovno šolo – koncept (2001). Pridobljeno 25.11.2008 z http://www.mss.gov.si/fileadmin/mss.gov.si/pageuploads/podrocje/os/devetletka/program_drugo/Sola__v__naravi.pdf

Vauhnik, J., Slana, N., Kovač, M. in Cankar, F. (1991). *Izobraževanje v Sloveniji za 21. stoletje – Konceptija in strategija športne vzgoje v Sloveniji*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo in šport.

Vloga športa v izobraževanju. (13.11.2007). Evropski parlament. Pridobljeno 3.10.2008 iz <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P6-TA-2007-0503+0+DOC+XML+V0//SL&language=SL>

Vzorec časovne razvrstitve učne snovi za telesno vzgojo v osnovni šoli. (1975). Ljubljana: Zavod SR Slovenije za šolstvo.

Zakon o osnovni šoli. (1.9.2005). Pridobljeno 1.10.2008 iz <http://www.sviz.si/files/predpisi/zakon-o-os-05.pdf>

Zakon o spremembah in dopolnitvah zakona o osnovni šoli (ZOsn-F). (9.11.2007). Pridobljeno 30.8.2008 iz <http://194.249.166.194/dokumenti/zakonodaja/zakoni/ZOSN-F.pdf>